

Haapsalu linnavolinikud Merle Mäesalu ja Lauri Luik nõudsid eile volikogus selgitusi. Haapsalu linnapea Urmas Sukles veeretab vastutuse aselinnapea Peeter Vikmanile.

3 X ARVO TARMULA

AKNAD LASEVAD TUULT LÄBI

Sukles lubas Uuemõisa kooli aknad korda teha

Haapsalu linnapea Urmas Sukles ütles reedel volikogu opositsiooni järelepärimisele vastates, et kuigi remondiraha on välja makstud, on ehitajal Ehto OÜ-l kohustus puudused likvideerida.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

„Ei ole väga hea tunne. Paneksin protsessile mitte väga hea hinde,” vastas Sukles volikogu liikme Lauri Luige küsimusele, mis hinde linnapea paneks Uuemõisa mõisahoone remondile. Sukles lisas põhjenduseks, et mõisahoone renoveerimine on olnud keeruline, sest samal ajal käis õppetöö. Oma pitseri on jätnud ka Ridala valla liitumine Haapsalu linnaga: „Kui linn lepingu üle võttis, oli päris palju juba tehtud ja kokku lepitud.”

Opositsiooni arupärimises esitatud küsimusele, miks ei pai-

Uuemõisa lossi fassaadi remont

- Remont algas augustis 2017, lõpptähtaeg 31. august 2018
- Tööde maksumus: 762 063 eurot.
- Peatöövõtja: OÜ Ehto
- Ehitusjärelevalve: Ösel Consulting

galdatud Uuemõisa kooli remontides uusi aknaid, kuigi hankes oli nii kirjas, vastas linnapea, et muinsuskaitse eritingimustes rõhutati akende restaureerimist ja vajadusel väljavahetamist. „Tööde käigus tegi töövõtja ettepaneku, et aknad restaureeritak-

se ning tellija ja Muinsuskaitseamet seda ettepanekut aktsepteerisid,” rääkis ta.

Samas lisas linnapea, et ta ei saa aru, miks pidi nõukogudeagseid aknaid restaureerima. „Täpselt sama asi oli Wiedemanni tänava koolimaja aken- dega ja seal on samad probleemid – aknad lasevad tuult läbi,” rääkis ta.

Haapsalu volikogu liige Urmas Koppe (Reformierakond) küsis ka volikogu istungil pärast linnapea vastuse ärakuulamist, et miks ikka ei mindud akende vahetamise teed. Sukles sõnul oli enamik aknaid eri moodus ja vahetus oleks tähendanud koo-

litöö seiskumist. „Otsused tehti aastal 2017. Ma ei oleks nii kiirustanud,” lisas ta.

Peale ebakvaliteetsete akende on probleem mõisahoone välitrepiga. Ehitaja eiras trepi projekti, nüüd tuleb see lammutada ja uus ehitada. Sukles sõnul tehakse trepp korda tänavu suvel.

„Praegu oleme seisus, kus on puudused,” tunnistas linnapea. Ta lisas, et puudused on fikseeritud ja ehitajal tuleb need parandada. Linnavolinik Toomas Vallimäe (EKRE) küsimusele, kas on kindel, et vaegtööd ka ära tehakse, vastas linnapea: „Kindlasti.”

Opositsiooni küsimusele, miks on riigihangete registris märgitud objekti lepingu lõpuks 31. august 2018, kuigi kolmandik töid olid selleks ajaks tegemata, vastas Sukles, et registris on märgitud lepingu lõpptähtaeg.

Tähtajaks tegemata tööd fikseeris omaniku järelevalve puudustena, ja kuna puudused on veel likvideerimata, pole järelevalve edastanud tööde aruannet ka Muinsuskaitseametile kooskõlastamiseks.

Samuti soovis opositsioon arupärimises teada, kes ja milal allkirjastas tööde vastuvõtmise ja mille alusel tehti han-

kelepingu lõppemise kanne registrisse.

Sukles sõnul allkirjastas väljamaksmiseks esitatud akti ehitajana omanikujärelevalve ja tellijana Haapsalu aselinnapea Peeter Vikman. Viimased väljamakset ehitajale allkirjastasid Vikman ja linnavalitsuse ehitusnõunik Aivar Sein. Viimane tegi ka kande riigihangete registrisse.

Sukles lisas, et ehitaja tegeleb puuduste likvideerimisega ning loodetavasti saab mõisahoone remont korraliku tulemuse. „Ehitaja on koostööaldis. Probleeme on omanikujärelevalvega, aga viimasel ajal on ka tema koostööaldis,” ütles Sukles.

Lääne-Nigula vald maksab Noarootsi eakatele ravimitoetust

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Noarootsi pensionärid saavad aastast 35 eurot ravimitoetust, mida mujal Lääne-Nigula vallas elavad eakad ei saa.

Lääne-Nigula vallavolikogu liikme Jaanus Ratase sõnul on see ühe piirkonna inimeste eelistamine teistele. „Me ei tohiks eelistada inimesi elukoha järgi, seda enam, et kõige rohkem abi vajavadki just pensionärid,” ütles Ratas. „Kui kellelgi kulub 250 eurot toetust näi-

teks küttepuude peale ära, siis ta ravimitoetust enam ei saa.”

Ratas ja Marek Topper (Reformierakond) tegid neljapäeval vallavolikogu istungil ettepaneku maksta 35 eurot ravimitoetust kõigile valla elanikele, kuid see ei leidnud heakskiitu. Ettepaneku poolt oli neli volikogu liiget 21st, ülejäänud seda ei toetanud.

Lääne-Nigula vallavanem Mikk Lõhmus ütles, et ravimitoetus on haldusreformi-eelne jäänuk. Noarootsi vallas oli ravimitoetus. Et valdade ühinemislepingu järgi ei tohi kellegi elu-

järg halveneda, ei saa Noarootsi pensionäride ravimitoetust ära võtta. Teine võimalus oleks hakata ravimitoetust maksma kõigile valla eakatele. „See aga tähendaks vallale laias laastus 50 000 eurot kulu,” ütles Lõhmus.

Et Noarootsi ravimitoetus on ette nähtud kõigile pensionäridele sõltumata pensioni suurus- sest, siis läheks toetus Lõhmuse sõnul võibolla ka neile, kes seda ei vaja. „Sotsiaaltoetused peaksid olema neile, kelle abivajadus on kõige suurem,” ütles Lõhmus.

Lõhmuse sõnul kaob Noarootsi ravimitoetus tõenäoliselt kolme aasta pärast. „Eks siis peab mõtlema, aga eesmärk on maks- ta vajaduspõhist toetust, et see läheks inimestele, kellele seda toepoolsest ka vaja on,” ütles Lõhmus.

Lääne-Nigula vallas on kõigile makstavaid toetusi kolm: matuse-, sünni- ja 1. klassi mineja toetus. Kuni 250 eurot toetust küttepuude, prillide, ravimite jms jaoks saavad vaid need, kelle sissetulek on alla kahekordse elatusmiinimumi.

Koit Uus sai Kadri Simsoni üle osalise võidu

Ettevõtja Koit Uus saavutas Tallinna halduskohtus osalise võidu Kadri Simsoni juhitava majandusministeeriumi üle.

Uusile kuuluv ettevõtte OÜ Muldkeha soovis tühistada käskkirja, millega ministeerium keeldus hoonestusõiguse seadmisest Haapsalu raudtee tammialusele maale, sest rööbasteta tamm ei ole rajatis.

Tammialune maa kuulub riigile, aga raudtee on erastatud OÜ-le Muldkeha (varem kandis

nime OÜ Taavi). Halduskohus leidis reedel avalikustatud otsu- ses, et käskkiri jääb jõusse, kuid majandusministeerium peab kaaluma, kas raudteetammile rajatud kergliiklusteele võib anda hoonestusõiguse.

Hoonestusõigus lubab raudtee taastamise korral küsida riigilt hüvitist. Viimast Uus soovibki. Uusi kohtukulud olid 10 000 eurot. Kohus mõistis neist välja poole.

ANDRUS KARNAU

● JUHTKIRI

Head vabariigi aastapäeva!

Eesti 101. sünnipäeva eel esilinastus kinodes EV100 filmiprogrammi lõppakordina „Tõde ja õigus” – üks Eesti kultuuri tüvitekste ning Eesti läbi aegade kõige kallim ja kõige pikem linateos. Esilinastuse eel rääkisid noored näitlejad, kuidas neid hämmastas, kui raske oli elu Eestis 19. sajandi lõpus, samas – raskete ja kohati isegi võimatute valikute ette pandud tegelaste lood puudutasid näitlejaid sügavalt.

„Tõde ja õigus” kõneleb inimeseks olemisest, samas on see eestlaste oma lugu. Kuigi film on tekstitapne ja annab mõtteainet paljutsiteeritud „tee tööd ja näe vaeva, siis tuleb ka armastus”-teemal, pakub see ka midagi muud, midagi nii lihtsat, millest kirjandusõpetajadki oma tundides mööda on vaadanud. Just seda, millest noored, Krõõdaks ja Mariks kehastuma pidanud näitlejad, esimesena rääkisid – kui raske oli elu 150 aastat tagasi.

Homme on Eesti 101. sünnipäev. Näda pärast pühapäeval on riigikogu valimised. Läänemaal kampaaniat tege- ma tulnud Saaremaa ettevõtjat Maire Forselit hämmastas, kui kurjad olid inimesed poliitikutest vastu. Mitte igal pool ja mitte kõik, aga siiski niivõrd, et Forselit kogenematu poliitiku- na see šokeeris. Ta ei osanud vastata, miks on lubatud, aga pole viidud Eestit viie kõige rikkama riigi hulka. Küsiti, miks on pension väike ja alkohol kallis ning tõdeti, et valima pole mõtet minna. Nagunii poliitikut oma lubadusi ei täida. Üks mees, viinapudel kaenlas, lubas valima minna vaid juhul, kui mõni poliitik tema üüri ära maksab.

Ühest küljest võib säärasest kibestumisest aru saada – lubatakse tõesti rohkem ja palju jääb ka tegemata. Teisest küljest aga võiks mõelda sellele, et – kui inimesel pole muud muret kui ülemäära kallis viin, siis on ta üsna õnnelik inimene. „Tõde ja õigus” õpetab muu hulgas ka seda, et Eesti pole küll viie rikkama riigi seas, aga maailma rikkamate riikide seas oleme me ometi, hoolimata väikesest pensionist ja kallist alkoholist. Head vabariigi aastapäeva!

● TEISED LEHED

Kiire hinnakasvu põhjustasid poliitilised otsused

ERR. Alkohol ja energia vedasid Eesti hinnatõusu paaril aastal kaugele ette Euroopa keskmisest. Kõige fundamentaalsem hinnatõusu vahe põhjus on aga tööjõu kallinemine, kirjutab Eesti Panga ökonomist Rasmus Kattai.

Eesti hinnakasv oli mullu 3,4 protsenti, mis oli euroalal kiireim. Viimasel paaril aastal on hinnad Eestis kasvanud keskmiselt kaks korda kiiremini kui ülejäänud euroalal. Põhjuseks on maksutõusud ja kallinev tööjõud.

Alkohoolsete jookide hinnad kasvasid kahe eelmise aasta- ga Eestis kokku pea 20 protsenti, euroalal aga üksnes 3. Peale selle on alkohoolsete jookide hinda tõstnud ka jaemüü- jate juurdehindlus. Praegu on see kaubagrupp üks Euroopa kallimaid. Teine hinnakasvu põhjus on nafta hind, sest kütusele kulub meie tarbijal suhteliselt suur osa sissetulekust.

Kõige suurem põhjus on aga tööjõu kallinemine. Kõige enam kajastub tööjõukulude kasv teenuste hinnas.

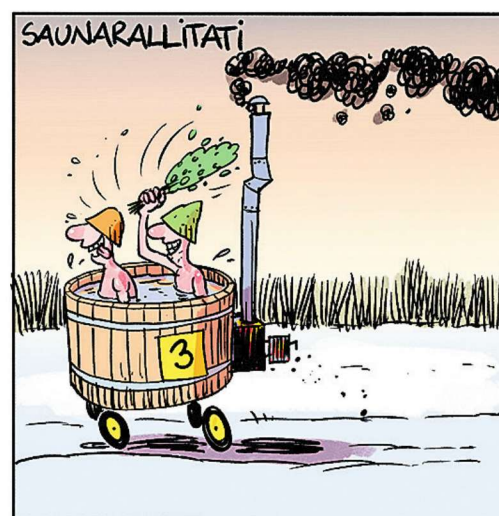
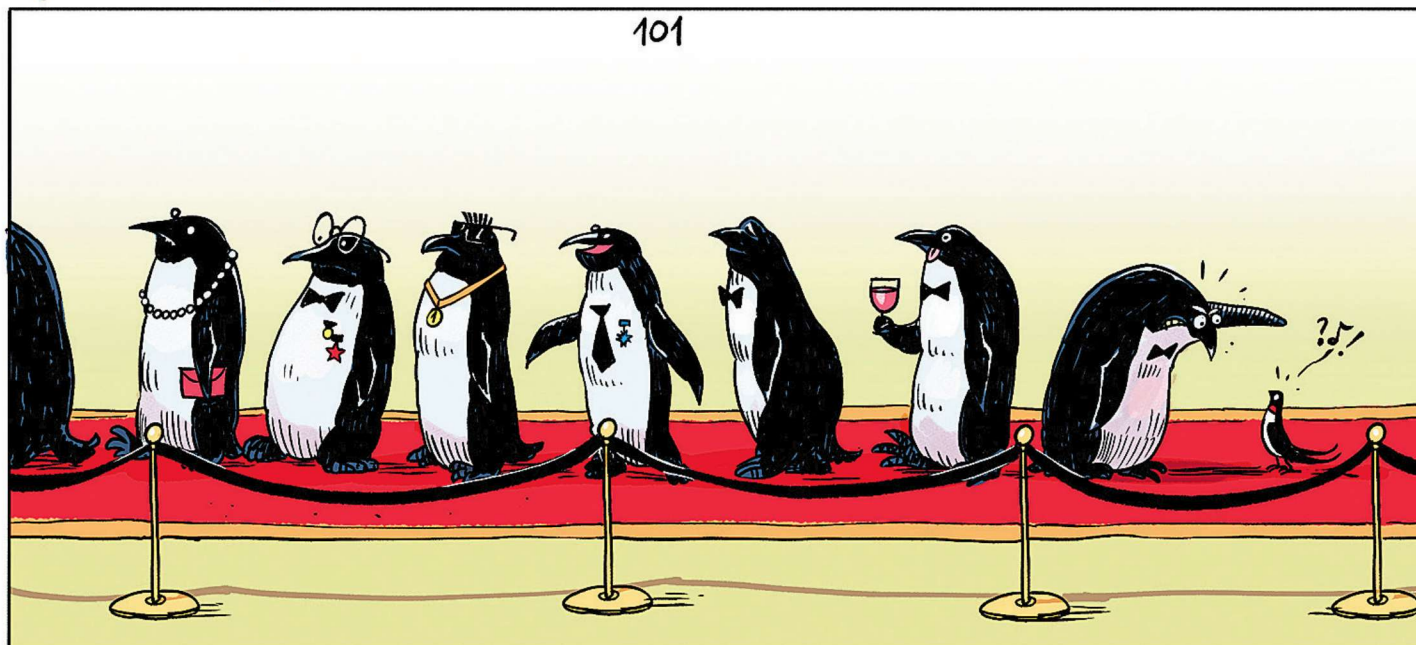
● LAUSELAEN

„Ta istus lihtsalt mingi poku peale maha ja ütles, et ta jalad on päriselt ära külmunud; selle peale võtsin ma ta jalad ja panin endale kõhu peale, jope sisse sooja.”

Sohu eksinud blogija Sandra Sumberg, Lääne Elu, 21. veebruar 2019

NÄDAL

101

Tõde ja õigus, esimene kuni viies

Kui keegi küsib mu vabariigi aastapäeva plaanide kohta, satun kimbatusse.

Kui riigi tähtsaim päev pikendaks nädalavahetust, võiks mõelda, mida vaba ajaga peale hakata. Mõned variandid on tänavu: võib deklareerida tulusid ja e-hääletada. Aga võib ka minna kinno vaatama „Tõde ja õigus”. Tõeline kingitus Eesti riigile 101. aastapäevaks oleks teha kõike kolme ühe päevaga või vähemalt teha kõik ära 24. veebruariks.

„Tõde ja õigus” on juba jõutud nimetada parimaks Eesti filmiks läbi aegade. Samuti on imestatud, et hoolimata pea kolmetunnisest kestusest on tegu tempoka linateosga. Aga mida muud oligi oodata, kui „Tõde ja õigus” on üks Eesti parimaid raamatuid läbi aegade?

Hoolimata väitest, et tegu on viie kõitlase sookuivendamise käsiraamatuga, on kõik „Tõde ja õiguse” raamatud tempokad, üks dramaatiline pööre ajab teist taga. Valdur Mikita sookuivendamise käsiraamatu väljend on meelde jääv, aga läbinisti vale. Kui üldse midagi, siis ütlevad „Tõde ja õiguse” esimene ja viies osa sookuivendamise kohta vaid seda, et sellega pole mõtet tegeleda.

Kolmest keskmisest osast võib soid otsima jäädagi, need on läbinisti linlikud. Kahju on, kui autoriteetsed inimesed midagi totaalselt valet ütlevad. Neid ju usutakse ja tsiteeritakse.

Raamatu ekraniseerimisel on palju komistuskive. Kirjandus- ja filmikeel on erinevad, väga heast raamatust halba filmi teha on kerge. See on ilmselt peamine põhjus, miks „Tõde ja õiguse” filmi peaaegu sada aastat ootama pidi. Tanel Toomi „Tõde ja

SILVIA URGAS
kolumnist

õigus” jääb raamatule truuks, samas teesklemata, et raamatut oleks võimalik üks ühele kinolinale üle kanda. Tammsaare romaani tugevused on alles, nende najale toetudes on valmis tehtud hea ja mõjuv Eesti film. Toom ei nihesta algteost nõnda, nagu Rainer Sarnet „Novembris” Andrus Kivirähki „Rehepappi”, aga „Tõde ja õiguse” puhul lähebki vaja siiralt ja tekstitruult tehtud filmi. Kunstilist katsetust poleks eestlased Toomile andestanud.

Ilmselt on Tanel Toomi film aga seda parem, mida kaugemal on raamatu enda viimane lugemine. Kui lasta lahti kõigist eelarvamustest igava ja klišeeliku talupojaueluse osas, on „Tõde ja õigus” ajatu ning alati kaasaegne. Naabrid tülitsevad omavahel ikka, lõhuvad aedu ning vaidlevad selle üle, kust piir jookseb.

Kõige võimatumad kohtuprotsessid on ka praegu naabrite ja kaasomanike vahelised tülid. Kuidagi ei ole vähenenud ka probleem vanematega, kes end parema kõhutäie ja laste tuleviku nimel poolsurnuks töötavad, kordagi lastelt küsimata, kas nad kokku kogutud varandusega ka tegelikult midagi pihta hakata tahavad.

Valus on teada, et enamik Andrese ja Pearu talude prototüüpidest on tänaseks tühjad. Kedagi ei saa sundida end tööga katkestama soises ta-

lus või loobuma iseenda tulevikust, jäädes inimestest tühjaks jooksvasse väikelinna. Samamoodi ei saa vanemad lõpmatuseni keelitada oma lapsi jääma Eestisse, olgugi et just selle riigi ja siinsete kohtade ülesehitamise nimel on esiisad oma elud jätnud.

Nii raamat kui ka film lõpeb tõdemusega, et võitlus maaga on igaühe vaba valik. Kaheldav on aga, kas see võitlus kedagi õnnelikuks teeb või järeltulivatele põlvedele kohusetundest sügavat emotsiooni tekitab.

Muidugi pole asjad nii hullud ning 2019. aasta Eesti pole 19. sajandi lõpu Vargamäe. Inimene võitleb maaga igal pool ning absoluutselt igas kohas maakeral tuleb endale selgeks teha, mis on põhjused sinna jäämiseks. Ei maksa aga unustada, et kui „Tõde ja õigus” 1926. aastal ilmus, ei võtnud kriitikud seda koheleht vastu kui eesti kirjanduse tähtteost. Ka tol ajal mõjus „Tõde ja õigus” vaevu kaheksa-aastasest riigis rusuvana. Kriitikud ootasid suurt ideed, loodeti, et kui inimene maaga võitleb, siis ta ka võidab ning loob midagi uut ja suurt.

„Tõde ja õiguse” lõppu kõlama jäänud tühjus ja pingutuste mõtetus ei sobinud selle talupojaromani ideega, mida tollaegses kultuuriruumis oodati. Tammsaare pidi seetõttu korduvalt oma raamatut õigustama. Oma mõtte lõpetamiseni jõudis ta ju alles viiendas osas. Tõeliselt kena oleks, kui Eesti riigi rahalaevukesed jõuaksid ka ülejäänud nelja raamatu ekraniseerimiseni. Just neid nelja on vaja laiemale publikule tutvustada ning nagu Tammsaare ise, saaks nende tegijad endale lubada palju mängulisemat lähenemist.

● Kui üldse midagi, siis ütlevad „Tõde ja õiguse” esimene ja viies osa sookuivendamise kohta vaid seda, et sellega pole mõtet tegeleda.

● SUURED PUSLESÕBRAD

Uus hooldekodu meeldib elanikele

Lihula erihooldekodu kolmes uhiuues peremajas elab 30 inimest, kes seni said peavarju Koluveres.

MALLE-LIISA RAIGLA
malleliisa@le.ee

Lihula erihooldekodu pidava ettevõtte Südamekodud juht Vanda Birnbaum ütles, et kolimisega läks kiireks – kogu mööbel polnud veel kohal, kui elanikud juba sisse kolisid. Kiire oli sellepärast, et Koluvere hooldekodu pidi aasta lõpuks tühi olema.

Seetõttu oligi elanikel sisse kolides toas vaid voodi ja riidekapp. Muu mööbel tuli hiljem. Lihulas elavad kõik ühekohalistes tubades. See on suur asi, sest Koluveres elati mitmekesi ühes toas.

Lihulas erihooldekodu elanikele nende endi sõnul meeldib: käivad hoovis jalutamas, vaatavad televiisorit ja panevad puslet kokku. Pusled on erihooldekodu elanike seas populaarsed. Birnbaum ütles, et need on arendavad ja õpetavad kannatlikkust.

Ühes kolmest peremajast sorteeris vanem naine pusletükke. 150st tükist koosneval puslil tuli kokku saada pilt kolmest tiigrist. „Selle kokkupanemist on vaja veel harjutada, sest ma pole seda veel kunagi teinud,” ütles pusle taga nokitsenud naine.

Lilled kadunud

Olev ütles, et uus elupaik on vägev. Samas kurtis ta, et lilled jäid Koluverre – need ei mahtunud enam auto peale. Birnbaum lubas, et ta saab uued lilled.

Siis kutsusid just õuest tulnud Anne ja Ingrid Olevi appi jopet riputama. Ingrid on ratastoolis ja Anne on lühike, jopet tuleb aga kõrgele panna. Pikka kasvu Olev tõttas neile appi.

Lihula erihooldekodu elanike keskmine vanus on 69 aastat – noorim on 30 kandis ja vanim 80.

Ilusate ilmadega poodi

Ühest majast teise minnes tuleb tee peal vastu Ene, käes kollane lõngakera ja pooleliolev sokk. „On 50 rida?” pärib Ene Birnbaumi käest.

Birnbaum rääkis, et Ene on oma maja perenaine – tema vastutada on toidujagamine ja köögi korrashoid. Erihooldekodu elanikele on auasi, kui neile on usaldatud mõni ülesanne. Seda teevad nad suure kohusetunde ja pühendumusega.

Toas olles räägib Ene, kes parajasti kammib juukseid, et ei tahagi, et teised tal kööki korradastada aitaksid. Ene küsis Birnbaumilt, millal uuesti poodi minnakse. Birnbaum küsis, mida tal poest vaja on – meevahakreemi. Ene oli just saanud kummelkreemi. Kreemid talle meeldivad.

Omapead linna peale ei ole erihooldekodu elanikke veel lastud. „Poe asjad oleme ise ära toonud,” ütles Birnbaum.

Tavaliselt tellitakse poest kommi ja suitsu. Ilusamate ilmadega lähuvad nad ka koos tege-

Lihula erihooldekodu elanike lemmikharastus on puslede kokkupanek. ARVO TARMULA

Ümberhindamine

Kaheksa Lihula erihooldekodu elanikku lähuvad peatselt elama tagasi Koluverre, sest nad on võimalised elama iseseisvalt korteris või vanadekodus.

Anne ja Ingrid on olnud 53 aastat lahutatud sõbrannad, kuid praegu elavad lahus, sest Anne koliti Lihulasse, aga Ingrid jäi elama Koluverre. Kuna tervislik seisund on nüüd uuesti hinnatud, siis kolib ta tagasi Koluverre. Nii saavadki sõbrannad taas kokku.

vusjuhendajaga poodi. Kümnest tegevusjuhendajast viis on tulnud koos elanikega Koluverest. Nii on elanikel olnud lihtsam kohtaneda – tuttavad inimesed ees.

Samal ajal kui Ene kreemi soovis, panid poisid kokku 500 tükist koosneva puslet, üks seesugune oli neil juba koos. Seda, kui kaua ühe pusle kokkupanek aega võttis, nad öelda ei osanud. Pusle kokkupanekut alustasid nad ühest nurgast, sorteerisid välja lähedale sobivad tükid ja aina ladusid puslet edasi.

Üks puslet kokkupanutest, Andrei, näitas ka oma tuba. Tal on toas oma televiisor ja selle kõrval mitu kasti VHS kassetidega. Andrei ütles, et vaatab nende pealt Ameerika filme.

Teine puslet kokkupanud noormees toob toast fotoalbumi ja näitab uhkusega pilti, kus ta seisab õngega veekogu ääres.

● LÜHIDALT

Lääne-Nigula vald sai kolm aukodanikku

Lääne-Nigula aukodaniku tiitli saavad kodulookogu Saamo Helde, endine Oru vallavanem Ülo Loorens ja kultuuritegija Vaike Liiv.

Lääne-Nigula volikogu hääletas neljapäeval viie kandidaadi vahel. Aukodaniku tiitlit jäid ettevõtja Olari Taal ja spordimees Juhan Lukk. Aunimetuse said kolm enim hääli saanud kandidaati.

Urmas Lauri

Ene Pajula sai presidendilt Valgetähe V klassi teenetemärgi

President Kersti Kaljulaid andis täna Arvo Pärdi keskses üle riiklikud teenetemärgid, ainsa läänlasena sai Valgetähe V klassi teenetemärgi ajakirjanik Ene Pajula.

„Ma ei oska kohe ütelda, neid tundeid on siin olnud juba kuu aega,” ütles Pajula Lääne Elule pärast tseremoniat.

Pajula arvas, et teenetemärk on väga ilus, aga ta hoiab seda edaspidi karbis. „Võibolla vahel harva on võimalik kanda ka,” ütles Pajula.

Pajula lisas, et ka üritus oli väga pidulik – president pidas kõnet, lapsed laulsid, oli väike klaverikontsert ja vastuvõtt.

Malle-Liisa Raigla

ISAMAA
ON IGAVENE

MEIE MEESKOND
Hiiu-, Lääne- ja Saaremaal
soovib ilusat vabariigi aastapäeva!

Eelhääletamine maakonnakeskustes
21.-24.02 kl 12–20

Elektroniline hääletamine
21.02 alates kl 9 kuni 27.02 kl 18

Eelhääletamine kõigis valimisjaoskondades
25.-27.02 kl 12–20

Valimispäev
3.03 kl 9–20

VALIMISRADAR

LEMMI KANN
lemmi.kann@le.ee

Riigikogu valimiste eel tahab Lääne Elu tutvustada oma lugejatele Hiiu-, Lääne- ja Saaremaa ringkonna kandidaate.

Saadame kõikidele erakondadele ühe ja sama küsimuse. Iga kandidaat saab vastata vaid ühele küsimusele. Kes kandidaatidest millisele küsimusele vastab, otsustab erakond.

Eeldame, et vastaja ei tsiteeri erakonna valimisplatvormi, vaid tutvustab ja põhjendab puhtas maa-keeles oma nägemust asjast.

Kuues teema: ääremaad

1. Kas ettevõtluse arendamiseks ääremaaadel tuleks kehtestada piirkondlikud maksuerisused?

2. Kui jah, siis millised ja kuidas need abiks on?

3. Kui ei, siis selgitada, miks mitte?

OLEV VAHER
Vabaerakond

JAH. Maksuerisused pole otstarbekad, sest see tõstab maksukogumise halduskoormust. Aga näiteks väljaspool Harjumaad võiks olla käibemaks 10 protsenti (Tartu/Pärnu 15%). See annaks turistidele stiimuli vaadata välja-poolle Tallinna ja elavdaks ka sise-maist turismi.

Kuna sularahatu arvlemise osakaal pidevalt suureneb, võiks käibemaksu hakata koguma teisi. Kaardiga maksetelt tasuks pank kohe maksuametile käibemaksu ära ja kaarditermiinali asukoht (või maksja elukoht) määrab tehingu käibemaksu määra, pealegi on käibemaks

arvetel siis eraldi välja toodud. Mõnes eriti nukras piirkonnas (Ida-Virumaa) võiks kehtestada ka 5protsendilise käibemaksu. Madalam käibemaks annab näiteks ka ääremaastunud Harjumaal valdadele stiimuli liituda hoopis soodsama käibemaksuga naabermaakondadega. Kui ääre-

maal on majandussektor (näiteks kalapüük), kus kergelt hallatav maksuerisus toob rohkem tulu kui suurema halduskoormuse kulu, võiks seda kindlasti arutada. Peale selle oleks eraldi käibemaksu rakendamine täiendav põhjendus eurokomisjonile Eesti jagamisele kaheks piirkonnaks.

AIVAR VIIDIK
Reformierakond

EI. Kohalikke ettevõtjaid tuleb toetada riiklike programmide ja meetmetega, eriti piirkondades, kus esinevad n-ö turutõrked. Üheks selliseks turutõrkeks on näiteks tootmiseks vajaliku taristu olukord ja väärtus kinnisvaraturul. Piltlikult öeldes tähendab see, et tootmise alustamiseks peab ettevõtja suunama vabad ja laenuvahendid tootmisbaasi, sh tootmishoonete ehitusse. Kuna tootmishoonete n-ö järelturu väärtus on kinnisvaraturul oluliselt madalam selle ehitusmaksumusest, tekivad seal esimesed

likviidsusprobleemid. See sööb ära ettevõtja vaba raha ega lase tal investeerida töötajate oskustesse, tootmistegevusse. Samuti tuleb riiklike meetmetega toetada maapiirkondade väikeettevõtjate turule pääsu. See tähendab toetust nii too-

otsuse teha. Rohelised teevad ka ettepaneku saarte põllumeeste eurotoetuste suurendamiseks samasuguse koefitsiendiga, nagu euroliidus mägiste alade põllumajandustootjaid eelistatakse. Transpordikulud on neil suuremad.

dangu kvaliteedinõuete täitmiseks kui ka abi logistika ja turunduse korraldamiseks. Tihhti jääb väikeettevõtjatel puudu just viimasest, s.t nad oskavad teha nutikaid asju, aga ei suuda neid turule viia. Selle taha jääb ka areng seisma.

RASMUS LAHTVEE
Eestimaa Rohelised

JAH. Ääremaa ettevõtted on pigem traditsiooniliste valdkondade ettevõtted: põllumajandus, turism, puidusektor. Näiteks aitaks lageraiete piiramine kaasa loodusturismile, eraldi saaks toetada mahepõllumajandust. Piirkondades, kus on suur tööpuu-

dus, saab regionaalabi pakkuda, näiteks Ida-Virumaal jõustus eelmise aasta sügisel investeeringutoetus Riigi Tugiteenuste Keskusest. Sarnast investeeringutoetust tuleks laiendada ka Lääne-Eestisse ja mujale. Rohelised on ju Šveitsi poliitikat tihtilugu ees-

kujuks võtnud (näiteks rahvahäälletuste osas), saaksime sealsetest kantonitest eeskujuga võtta. Valla oleks siis suurem õigus tulumaksule.

Samuti oleks võimalik tulumaksu mingilt sektorilt vähemaks võtta, vald saaks selle

otsuse teha. Rohelised teevad ka ettepaneku saarte põllumeeste eurotoetuste suurendamiseks samasuguse koefitsiendiga, nagu euroliidus mägiste alade põllumajandustootjaid eelistatakse. Transpordikulud on neil suuremad.

HEIKI HANSO
SDE

EI. Näljasele anna õng, mitte kala, ütleb hiina vanasõna. Ääremaa ettevõtluse riiklikuks toetamiseks on väga palju juba tehtud ja maksuerisusi pole vaja. Maksusüsteem peab olema lihtne, loogiline ja selle administreerimiskulud proportsionaalselt mõistlikud. Olen ise ettevõtjana saa-

nud erinevaid toetusi nii Leade-ri kui ka EASI meetmetest, kasutanud oma ettevõttes tasuta töökohapõhise kutseõppe läbinud spetsialiste. Töötukassa kompensatsioonid katavad osaliselt nende kaudu tööle võetud töötajate palgakulud. Pakutakse riigipoolset tasuta täiend- ja ümberõpet.

Kindlasti kulub ääremaa töökohtade loomiseks ära sealse omavalitsuse intellektuaalne abi – nõustamised ja koolitused, hea infra ja teenuste kättesaadavaks muutmine. Ja miks mitte ka ripakil olevate hoonete ja kommunaalmaade tasuta kasutamiseks andmine. Omavalit-

sused ja inimesed võiksid põhimõttekindlalt maksimaalselt kasutada kohalikke tooteid.

Eestis on väga hea elada ja olla ettevõtja! Tuleb ise olla hakkaja ja pidevalt edasi areneda. Ja mis ka väga tähtis – läbi vabatahtliku kodanikupanuse mahajääjaid kaasa aidata.

KAUPO VIPP
ERE

JAH. See oleks esimene samm reaalse regionaalpoliitika rajamiseks Eestis. Käibemaksu, elektriaktiisi jms kahandamisega saab ääremaaadel luua (eelkõige nn mahedatele mikrotootjatele) tingimused, mille puhul nende toodang suudab hinna poolest

konkureerida imporditava, rohke dotatsioonidega toetatud toodanguga. See ei puudutaks ainult põllumajandusega seonduvat, eelkõige esmatarbekaupu, mille hinnatase ja maksustatus on Eestis praegu ühed Euroopa kõrgemad. Eesmärkideks saak-

sid kodumaise tootmise kasv, ääremaa majandustegevuse ergutamine, sisetarbimise katmine omatoodangu arvel, raha jäämine siseriiklikku ringlusesse; riigi kriisivarude loomine jms. Kemiseeritud välisloote väiksema tarbimisega kaasneks üht-

lasi rahva tervise paranemine. Peaesmärk oleks eluvõimaluste säilimine ja taastamine ääremaaadel, et kogu Eesti ei tsentraliseeruks üheks „Tallinnriigiks“. Kokkuvõttes on tegu ka riigi laipõhjalist julgeolekut puudutava küsimusega.

JAEN TEÄR
EKRE

JAH. Kõigepealt, et miljonid ei voolaks Läti, tuleks Iklas, Mõisakülas ja Valgas alkoholi ja kütuse hind langetada Läti tasemele, vähendades aktsiise. Kuidas seda teha, on valitsusel ülesanne. Mujal ääremaaadel tuleks et-

tevõtluse arendamiseks vähendada käibemaksu.

Selle suurus oleks kõige väiksem kohalikest tömbekeskustest kaugemal nii, et ettevõtte rajamine maapiirkonnas tooks sisse rohkem kasu kui ettevõtte ra-

jamine linnas. Maksuerinevus peab olema nii suur, et investorid ja ettevõtjad oleksid ise ka huvitatud ettevõtte rajamisest ääremaaale.

Riik peab ettevõtluse arendamiseks ääremaal tingimused loo-

ma, sest pool Eesti rahvast elab ääremaal ja teine pool Tallinnas ning Harjumaal. See ei ole lahendus maal elavate inimeste jaoks, kui busside või rongidega viiakse inimesi tömbekeskustesse tööle.

ANDRI SIMO
Eesti 200

JAH. Eelnevalt tuleb teha mõjuanalüüs ja olukorra hinnang, kaasates pikaajalises vaates planeeritud tegevused peamistes valdkondades. Ma suunaks Euroopa toetusrahad eranditult väljapoole Harjumaad.

Ouline on, et väljaspool tömbekeskusi asuvate piirkondade

elanikele oleks samaväärne ligipääs avalikele teenustele ja teenuste kvaliteet vastaks või ületaks teenuse keskmist taset.

Siia haakub suursaarte jaoks ülioluline küsimus – taristu. Sõit üle mere ja veel 200 km Eestis on palju ajakulukam kui näiteks Saksamaal kiirteid mööda sõites.

Tuleb ka kaaluda, milline erisus mõjutab enim teenuse kvaliteeti ja kättesaadavust. Näiteks kas peaksid suursaarte püsielanikud saama sõita üle mere tasuta, kas piirkondlikult tuleks langetada sotsiaal-/tulumaksu või suunata see läbi isikukonto elanikule tagasi, kuna kõiki tervishoiu- või

haridusteenuseid regionaalselt ei pakuta. Peaksime olema valmis tegema soodustusi ka investeeringutesse, mis lähevad väljapoole tömbekeskusi ja loovad töökohti, arendavad kogukonda või loovad uue taristu näol parema ühenduse piirkonna ja tömbekeskuste vahel.

REA RAUS
Keskerakond

JAH. Jah, kindlasti, lisaks ka muud soodustused ja meetmed, mis aitaks kaasa maaetevõtluse ja maaelu taastamisele tervikuna.

Mõned näited: turismi-majutustetevõtete käibemaksuerisused (soodsam km maapiirkondades tegutsejatele), erinevatest liitumistasudest (vesi, elekter) va-

bastamine ettevõtlusega alustamisel, riigi ja omavalitsuste toetusmeetmed olemasoleva infrastruktuuri taas kasutuselevõtmiseks, investeeringutoetused, eluaseme rajamistoetused jne.

ÜRO kaubandus- ja keskkonnaraportis rõhutatakse vajadust muuta ka mõtteviisi –

põllumeest tuleks vaadata mitte ainult kui toidutootjat, vaid ka kui kriitiliselt olulist, keeruka agro-ökoloogilise süsteemi hoidjat, kelle töö tulemusena taastub ja säilib looduslik mitmekesisus, puhast joogivesi, elurikas muld, kõik see, mida vajame, et rahvas oleks terve ja riik jätkusuutlik.

Riik saab luua paremaid tingimusi maapiirkondade ettevõtluse innovaatiliseks arenguks.

Maksuerisused ei saa olla seotõttu eesmärk omaette, vaid üks vahend terviklikust paketist, mis peab kaasa tooma maapiirkondade elujõulisuse ja keskkonna seisundi paranemise.

TÕNU MUNK
Isamaa

EI. Maksuerisusi ei toeta. Arvan, et avaliku sektori ülesanne on luua ääremaaadel tingimused ettevõtluse arenemiseks.

Selleks tuleb tagada korras teed, kiire internetiühendus ja

stabiilne elektriühendus. Äärealadel on piisavalt võimalusi ettevõtluse arendamiseks. Ettevõtlusega alustamiseks on äärealadel üldjuhul suurem sisene-mislävend.

Ma leian, et ettevõtlusega alustamise toetuste summad, mida pakuvad töötukassa, EAS ja PRIA, on ajale jalgu jäänud ja neid peaks oluliselt suurendama.

● INTERVJU

Heiki Kranich: Eesti vajab täiesti uut maksusüsteemi

Eesti riigi praeguse maksusüsteemi üks loojatest, Reformierakonna kunagine peasekretär ja mitmekordne minister Heiki Kranich leiab, et vanal kaardiväel on aeg poliitikasse tagasi tulla, sest riigivanker ähvardab vägisi kraavi keerata.

LEMMI KANN
lemmi.kann@le.ee

Te olete 15 aastat poliitikast eemal olnud. Mida te selle aja jooksul teinud olete?

Olin eraettevõtja, kes konsulteeris teisi firmasid. Selle käigus selgus, et kuigi mina otsustasin poliitikast lahkuda, siis poliitika ei otsustanud lahkuda minust. Kui mõnes omaavalitsuses oli vaja kooskõlastust või allkirja, oli mu poliitiline minevik risti ja põiki jalus. Minul tekkis alati mingi tohutu jama – omad ei julgenud, sest äkki keegi süüdistab korruptsioonis, teised ei tahtnud anda. Tookordne Eesti saadik Bulgaarias Aivo Orav kutsus mu sinna ja nii konsulteerisingi mitu aastat Eesti ettevõtjaid Bulgaarias ja hiljem Makedoonias. Seal minu CV mind ei seganud, vastupidi. 2009. aastal sai minust Eesti Loto juhatuse esimees. Eesti Loto aeg kestis eelmise aastani.

Kas Eesti Loto juhi kohast ilma jäämine oli üks põhjus, miks te otsustasite poliitikasse tagasi tulla?
Ega ma ei ole poliitikat vahepeal nurka visanud.

Ütlesite neli aastat tagasi, et poliitikasse te enam ei tule?
Never say never. Ma olen poliitikat jälginud ja oma erakonna kaastlastega suhelnud. Vahetevahel nende kallal porisenud, kui mingi asi mulle ei meeldi ja õlale patsutanud, kui midagi on hästi välja tulnud. Aga erakonnal on vahepeal olnud segased ajad ja ma arvan, et vanal kaardiväel on aeg tagasi tulla.

Teiseks – see, mis on sündinud viimase valitsuse ajal, on mind kurvaks teinud. Eesti maksusüsteemi loomise puhul ma ei pea enda osa üldse mitte väikeseks. Et see hästi toimiv, lihtne, vähe administreerimist vajav maksusüsteem pea peale keerati ja tehti sellest karistusmeede neile, kes rohkem pingutavad, ei ole aktsepteeritav. See tuleb ära muuta.

Kas koputasite ise uksele?
Eks mulle on ikka enne valimisi õlale koputatud, et mis sa teed – kas tuled? Sel korral ma ütlesin „jah”. Nüüd ma tulen. Kui neid vahepealseid segadusi ja jama maksusüsteemiga ei oleks olnud, võibolla ma oleks jälle vastanud „ei”.

Mis kõikide nende aastate jooksul Reformierakonnas muutunud on?
Erakond on kasvanud. Sel ajal, kui mina olin erakonna peasekretär, oli erakond palju lihtsamini juhitav. Inimesi oli vähem, en-

Heiki Kranich

- Sündinud 9. oktoobril 1961 Haapsalus
- Lõpetas 1980 Haapsalu 1. Keskkooli ja 1991. aastal Leningradi Elektrotehnilise Side-instituudi
- Valitud riigikogusse 1992 ja 1995
- 1994 oli Reformierakonna asutaja
- 1995 – 1999 Reformierakonna peasekretär
- 1993 – 1998 Eesti Panga nõukogu liige
- 1994 rahandusminister
- 1999 – 2003 keskkonnaminister
- 2009 – 2018 Eesti Loto juht

tusiasmi oli rohkem. See oli äge aeg. Aga ka vahepealsed sündmused Reformierakonnas on mind murelikuks teinud. Et esimehe valimise kampaania ajal hakatakse üksteist erakonna sees mustama, ei ole ilus. Nii on võimalik organisatsioon ainult hävitada.

Kas te Kaja Kallasesse usute?
Ta oleks võinud varem esimeheks tulla, aga siis oleks tal olnud palju raskem. Praeguseks on tal olemas nii riigikogu kui ka Brüsseli kogemus. Praegu ma vaatan hea meelega, kuidas Kaja läheb päev päevalt järjest paremaks.

Aga sisetülid?
Sisetülid kaevati Kaja tulekuga maa sisse. Mis kellegi hinges toimub, ma muidugi ei tea, aga see on kokku lepitud, et sellist jama mitte kunagi enam ei korrata.

Reformierakonna üks valimislubadus on, et iga maksu- maksja jaoks on 500 eurot tulumaksuvaba. Kust tuleb selle lubaduse rahaline kate?
Riigieelarve tuleb nullist üles ehitada, see aitab kulused kokku hoida. Riigiasutuste vahel on väga palju dubleerimist, kasvõi näiteks erinevate andmebaaside haldus – igaüks nikerdab enda omaga ja koostööd liiga palju just pole. Funktsioonide dubleerimine on koht, kus Eesti riik raiskab isenda ülalpidamiseks liiga palju raha.

Kas 500 tulumaksuvaba eurot nelja aastaga ära teha on siis üldse reaalne?
Peab saama. Ja peab saama kiiremini, sest viimasel valimiseel aastal hakatakse jalga värsitama. Ja kui siis tuleb võimule teistsugune koalitsioon, läheb kõik jälle tühja.

Mis selleks teha tuleb?
Tuleb hinnata ära, mis on kõik need ülesanded, mille riik on kanda võtnud; millised institutsioonid neid funktsioone katavad, miks mõned katavad neid toepelt ja kui palju seda kõike te-

gelikult vaja on. Kui ma olen tühe korra riigile oma andmed andnud, miks siis peab mõnes teises ametis neid jälle uuesti andma? Vaadake maksuameti tuludeklaratsioonide täitmist – kolm klikki ja tehtud. Nii peaks olema kõigi riigi teenustega.

Kui palju raha nende ümberkorralduste tulemusena võiks vabaneda?

See on kohvipaksu pealt ennustamine. Kõigepealt tuleb teha analüüs. Mis kogu riigireformi puhul mind natuke hirmutab, ongi see, et kõikide otsuste taustal hõljub see, et poliitikutel peaks olema vähem otsustusõigust. Aga miks me siis valime neid üldse?! Valimegi selliseid jalaväristajaid, kes vajutavad ainult nuppu? Aga mille kohta nuppu vajutatakse, ei viitsita isegi läbi lugeda. Nii ei käi need asjad. Aastal 1992 ei olnud nii. Oli täiesti teistmoodi. See poliitik, kes Toompeale valitakse, peab tundma selget vastutust selle ees, et ideed, millega ta enne valimisi välja tuli, tõepoolest ka ära tehtaks. Tegelikult peaks olema poliitikutel kontroll ametnike üle, mitte vastupidi.

Mitmed poliitikud on rääkinud, et kui uus minister tuleb majja, topitakse esimese asjana tema kalender kõikvõimalikke asju nii täis, et nõrgem inimene kaotab pea. Tugevama ministri jaoks ei ole valiku tegemine probleem – seda teen, seda ei tee.

Lugesin teie programmist, et pärast seda, kui 500 tulumaksuvaba eurot on ära tehtud, kehtestab Reformierakond maksurahu, et valmista ätte ümberkorraldusi maksustamises. Mis teil plaanis on?

Siin on vaja maha pidada üks põhimõtteline vaidlus – mida maksustada? Tulumaks on minu hinnangul üks kõige ebaõiglasem maks, mis üldse olla saab. Kes teeb midagi, seda karistatakse. Kui me maksustame tulu, kas see on kõige otstarbekam?

See on väga tõsine vaidlus ja ma ausalt öeldes ei julge praegu selle vaidluse peale veel mõelda. Aga eks ma olen mõmisenud juba mõnda aega, et praegune maksusüsteem on piltlikult öeldes esimese maailmasõja aegne. Maailm on muutunud. Maailmas on aegade jooksul ikka maksustamist muudetud, kui on avastatud, et see enam ei tööta. Minu hinnangul oleme jõudnud sinna, kus meie maksusüsteem veel otseselt ei karju, aga on lähituleviku küsimus, kui selle asjaga võib minna väga valesti.

Kas mõnes riigis on maksusüsteem, millest Eesti võiks teie hinnangul praegu eeskujult võtta?

Endine minister Heiki Kranich kandideerib pärast pikka pausi taas riigikokku.

ARVO TARMULA

Tuleb teha samamoodi, nagu me tegime aastal 1993.

Teeme ise ja esimesena?
Jah! Tegime ise ära. 1993. aasta detsembris võeti tulumaksuseadus vastu. Ma ei ole enne näinud sellist asja, et ühe seaduse vastuvõtmise puhul riigikogus plaksutatakse. Ma olin kaasettekandjana puldis, kui oli hääletus. Kõik tõusid püsti ja aplodeerisid. See oli võimas tunne. Selliste hetkede nimel tasub teha ja toimetada.

Järgmine teema – tööjõumaksud, mille kohta öeldakse juba ammu, et need on talumatult kõrged.
Jah. Jällegi tuleb vaadata, mis on tööjõumaksude teine pool – pensionid ja haigekassa. Pensionid tuleb välja maksta, haigekassa finantseerimist ära jätta ei saa. Aga küsimus on, kust kohast me haigekassat finantseerime – kas sotsiaalmaksust või leiame finantseerimiseks mingi teise allika. Kui haigekassat finantseeritaks otse riigieelarvest, maksaks töandja 13 protsenti vähem makse ja tekiks võimalus ettevõtte

tulude suurendamiseks või palgade suurendamiseks.

See on kokkuhoiu kõrval teine põhjus, miks Eestil oleks vaja nullbaasiga eelarvet, et alustada algusest. Me peame oma riigile sisuliselt auditi tegema: kohustused, institutsioonid, rahalised võimalused.

Mida teha pensionistüsteemiga?

Et fondihaldurite tasud on nii pöörased, on mulle täiesti arusaamatu. Et teine samm jagada inimestele kätte, on püksi laskmine – algus on soe ja märg, pärast on külm ja märg. Väga halb. Kui inimesed pensionile jäävad, pole neil seda piskutki, mis II sambast juurde tuleb.

Ka II samba vabatahtlikuks tegemine on hukatuslik tee. See näib ilus ja tore – homme ostan kaks porgandit rohkem –, aga ülehommene on hambad.

Piirkondlikud maksuerisused – jah või ei?

Ei. Kunagi olid, aga see on maksusüsteemi keerukamaks muutmise ja efekt on pehmelt öeldes tagasihoidlik. Riiklike toetuste

kaudu saab regionaalset arengut paremini toetada. Praegu on meil mitu rahajagamise kontorit, mis on ülimalt bürokratiseerunud – KIK, PRIA, EAS; lisaks jagavad ministriumid ka ise toetusi. Selle asemel peaks olema üks riigi instrument, mille kaudu toetatakse ettevõtluspoliitikat. Miks neid kolm peab olema? Seni on muidugi kõik katsed neid kontoreid kokku panna äpardunud.

Haapsalu rahvaarv kahaneb ja häid töökohti napib. Kas teie hinnangul on reaalne, et langus pöörduv tõusule?

See pole mitte ainult Haapsalu, vaid kõigi ääremaade probleem – suured keskused tõmbavad inimesed lihtsalt ära. Kõigepealt tuleb muidugi rongiliiklus taastada.

Kas Haapsalu raudtee taastatakse?

Koit Uus on väga järjekindel mees. See oleks juba ammu valmis, kui tal oleks lastud seda teha. Raudteel on muidugi kaks otsa. Tuleb palju rohkem inimesi Haapsallu, aga Haapsalu inimestel saab olema ka palju lihtsam käia Tallinnas.

● EESTI ISESEISVUSPÄEV

Eesti lipu heiskaja Heini Valdmann juhhib suvel Peetrikest

30 aastat tagasi 24. veebruari hommikul astus Eesti ühe sammu taasiseseisvumisele lähemale, kui Toompea lossi Pika Hermanni torni kerkis pärast aastakümnetepikkust pausi sinimustvalge lipp.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Tol 1989. aasta veebruaripäeval oli rahvuslipu heiskamist uudistama tulnud tohutu rahvahulk. Hoopis vähem oli aga neid, kes eelmisel öhtul elasid kaasa hetkele, kui samas tornis langetati viimast korda Eesti NSV punalipp.

Mõlema sündmuse peategelane oli üks mees – toona Toompea lossi valveteenistuse vanemana töötanud Heini Valdmann, keda haapsallased ja linna külalised võivad kohata suvel huvisõidurongi Peetrike rooli keeramas.

Valdmannil on 1989. aasta 23. ja 24. veebruari sündmused väga selgelt meeles. Ta rääkis, et ENSV lipu langetamise käsk tuli talle ootamatult. „Samal päeval kutsus ENSV ministrite nõukogu asjadevalitseja mu oma kabinetti. Mõtlesin, et olen mingi jama kokku keeranud, aga tema ütles hoopis, et sea end valmis,” meenutas Valdmann, kui kohtusime temaga teispäeval Haapsalus Müüriääre kohvikus. Mees tunnistas, et aega oli toorkord nii vähe, et tal polnud aega mõeldagi, mis see siis nüüd oli.

Otsus Pika Hermanni tornis lipp välja vahetada oli üsna värske – tollane ENSV Ülemnõukogu presiidium oli vaid viis päeva tagasi, 17. veebruaril võtnud vastu otsuse kuulutada 24. veebruar iseseisvuspäevaks ja heisata Pika Hermanni torni rahvuslipp. Sellele eelnesid mitme nädala pikkused vaidlused, kuid Valdmann ütles, et need olid temast kuidagi mööda läinud.

Miks ülesanne just Valdmanni le anti, seda mees ei tea. „Võibolla sellepärast, et olin lossis ainuke parteitu,” pakkus ta. Teisalt oli tornis lehviva ENSV lipu hooldamine üks tema tööülesandeid, mille eest maksti 60 rubla lisatasu.

Lipuvahetus

23. veebruari öhtul oli tornis vaid kolm inimest – Valdmann, keda assisteeris üks Toompea lossi majandustöötaja, ja fotograaf. Lossi kõrval Kuberleri aias oli valmis puhkpilliorkester ja ka mõned inimesed. Kui orkester hakkas ENSV hünni mängima, langes Valdmann ENSV lipu.

Mees võitis selle kokku ja kandis üle kää asetatuna tornist alla. All andis ta viimase Pika Hermanni tornis lehvinud ENSV lipu üle Tallinna täitevkomitee esimehele Harri Lumile, kes ulatas selle omakorda ajaloomuuseumi töötajale. Muuseumis peaks see lipp praegugi talle olema.

Ööl vastu 24. veebruari oli Pika Hermann lipuvarras esimest korda üle hulga aja tühi, sest ENSV lippu öösi ei langetatud.

24. veebruari hommikul oli pilt Toompeal aga hoopis teine – lossi ümbrus ja ümbritsevad tänavad olid nii kaugele, kui silm seletas, paksult rahvast täis.

Valdmann oli varahommikul Pika Hermann tippu roninud, et sinimustvalge lipp mas-

nud, et sinimustvalge lipp mas- ti külge kinnitada. „Kinnitasin ja sidusin sinimustvalge nõõriga kinni,” meenutas ta.

Erinevalt eelmisest öhtust oli 24. veebruaril ka torni tipus rahvarohke. Lippu heiskama oli valitud neli laululast – Helen Lepalaan ja Sille Priks Ellerheina koorist ning Madis Laansalu ja Rauno Tagel RAMi poistekoorist. Koos laste ja Valdmanniga viibisid tornis riigijuhid, aukülalised ja ajakirjanikud.

Kell 8.32 Moskva aja järgi eemaldati lipu ümbert linnid ja Eesti hünni saatel heiskasid lapsed trikoloori. Valdmanni ülesanne oli jälgida, et heiskamine sujus tõrgeteta. „Tornis olid püsti KGB antennid ja nende toed ulatusid lipuvarde lähedusse ning lipp kippus sinna takerduma. Nii oli see ka 24. veebruari hommikul,” meenutas Valdmann. Ta tunnistas, et oli pabinas.

232 sammu

Pika Hermann torni trepi 232 astmest on Valdmann üles ja alla roninud sadu kordi, sest Toompea lossi valveteenistuse liikmena oli lipu eest hoolitsemine üks tema tööülesandeid.

● „Kord oli tuul nii tugev, et viis lipu käest ära ja see lendas hotell Tallinna suunas.”

Kuna ENSV lippu öösi ei langetatud, siis iga päev tornis ei käidud. Toonased Kesk-Venemaal tehtud lipud olid väga kehvast materjalist ja kippusid tormiga narmendama, meenutas Valdmann. „KGB vaatas Oleviste tornist binokliga ja kui lipp polnud korras, sain kohe vastu päid ja jalgu.”

Valdmanni enda treenitud silm nägi juba torni alt, et lipu serv kipub narmendama, siis oli õige aeg see välja vahetada. Mees rääkis, et torni minnes võttis ta igaks juhaks alati kaks lippu kaasa. „Kord oli tuul nii tugev, et viis lipu käest ära ja see lendas hotell Tallinna suunas.”

Kui sinimustvalge algul rahvus-, hiljem riigilipuna Pika Hermann tornis lehvima hakkas, tuli lippu heiskamas ja langetamas käia iga päev. Selleks moodustati liputeenistus, kuhu peale Valdmanni kuulusid Urmas Sõõrumaa ja helitehnik Tarmo Lass. Sõõrumaa ja Valdmann said töö käimiseks ka ametiauto – VAZ 07.

Valdmanni sõnul Eesti lipud enam nii kergesti ei kulunud kui ENSV omad. Et need tugevale tuulele paremini vastu peaks, õmmeldi lipu servad läbi.

Interrinne Toompeal

Valdmann töötas lossi valveteenistuses osakonna vanemana ka 1990. aasta mais, kui Interrinne Toompeale tuli ja lossi püüdis tungida. Valdmanni sõnul olid Toompea kaitsjad toona relvastamata: „Meil olid tagasihoidlikud kumminuiad, aga need olid rohkem enesekaitseks.” Toompead

Heini Valdmann elab praegu Soomes, kuid käib suviti Haapsalus huvirongi Peetrike juhtimas. ARVO TARMULA

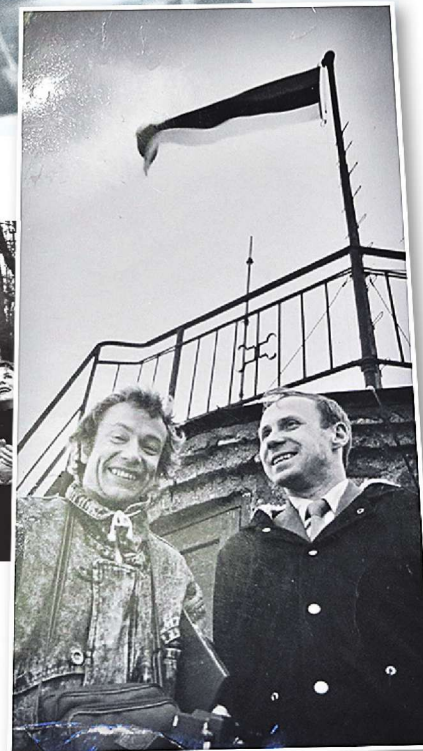
1989. aasta 24. veebruaril oli Toompeal tohutu rahvamass, et näha rahvuslipu kerkimist Pika Hermann torni. PEETER LANGOVITS

kaitsma toodi miilitsaid, kellest osa keeldus Valdmanni sõnul tegutsemast, öeldes, et oma rahva vastu nad ei lähe.

Et interrindlased lossiõuele ei pääseks, olid värvad lukus ning seestpoolt lükati nende vastu liivakoormaga veoauto ŽIL. Keegi avas siiski värvad. Kes see oli, ei tea Valdmann tänini: „Igasuguseid jutte liigub.” Toompead rünnanud rahvas lükkas eest ära ka liivakoormaga veoauto ja jõudis lossihoovile.

Tagantjärele ütles Valdmann, et see, mida ta tol hetkel tundis, polnud põnevus, vaid pigem kartus. Olukorra päästis tema hinnangul eestlaste rahulikkus. Kui eestlased Edgar Savisaare appikutse peale Toompeale hakkasid tulema ja seal enamuse saavutasid, rullisid intrid oma lipud-loosungid kokku ja läksid väga vaikelt ära.

Pärast seda juhtumit sai Valdmannist Toompea lossi komandant, kelle ülesanded ulatusid li-

Lembitu Kuuse (vasakul) ja Heini Valdmann pärast lipu heiskamist. ERAKOGU

puhooldusest ja külaliste vastuvõtmisest lossi valve korraldamise ja heakorra eest hoolitsemiseni. Valdmann meenutas, kuidas kuningriiklaste liige Kirill Teiter tuli temalt tööruumi küsima, sest koridoris töötamine oli väga

väsitav. Valdmanni sõnul oli riigikogu rõdu taga vana kinoruum, mis oli muudetud mööblilaoks. Seda ta Teiterile pakkuski ja viimane oli väga rahul.

Sada ametit

Aprillis 70. sünnipäeva tähistava Valdmanni sõnul on tal elu jooksnud pidada väga põnevaid ameteid. Ta on töötanud mitmel kohal Rakvere ja Noorsooteatris, olnud 15 aastat õpilasmalevas rühmakomandör ja hiljem piirkonna staabiülem, mitmeid aastaid olnud laulu- ja tantsupidude rongkäigu juht. Toompea lossi komandandi kohalt kutsus õiguskantsler Eerik-Juhan Truuvali ta oma haldusdirektoriks.

1998. aastal tegi Valdmann kannapöörde ja läks Soome, kus elab siiani. „Soome sõbrad ütlesid, et ma olen seal müüride vahel väga kahvatuks jäänud, tulgu ma loodusesse,” rääkis mees.

Nii läkski ta Soome tööle turismitalu, kus hoolitses üürisuvilate ja lammaste eest, tegi talutöid ja võttis vastu külalisi.

Nüüdseks on Valdmann Soomes elanud 20 aastat. Tema elukohaks on väike Somero linn Salo lähedal, 100 km kaugusel Helsingist. Seal hoiab teda kinni pere – eestlannast naine ja kaks last, 17aastane tütar ja kaheksa-aastane poeg. Valdmann on oma laste üle, eriti poja üle uhke. „Saan aprillis 70, aga olen noor isa,” ütles ta.

Soomes on Valdmann pidanud ka bussijuhi ametit ja kuigi juba pensionieas, sõidutab 16kohalise koolibussiga lapsi kooli ja tagasi. „Õeldakse, et hoia kodust eemale, sest statistika näitab, et kõige rohkem inimesi sureb just kodus,” viskas Valdmann nalja.

Haapsallu sattus Valdmann tänu abikaasale, kellel on siin korter. „Esimesel juunil pakin Soomes jälle asjad kokku ja tulen koos poisiga Haapsallu,” lubas mees. Nii nagu eelmisel aastal, tahab ta tänavugi veeta suve huvirongi Peetrike roolis.

Peetrikest kohtu ütleb Valdmann, et kuigi ta on oma elus pidanud mitmesuguseid ameteid, on just see kõige põnevam. „Seal ei ole vimma ja viha, see kõik jäetakse koju. Inimesed on lõbusad, neil pole kuhugi le kiiret. Nalja on seal palju,” rääkis ta.

Küsimusele, kuidas talle tundub Eesti elu 30 aastat pärast seda, kui Pika Hermann torni kerkis sinimustvalge lipp, vastas Valdmann: „Istusin siin Hermann tornis ja jõin šampust. Mõtlesin, et nüüd ma hakkam uskuma, et midagi tuleb – ilus väike kompaktna Eestimaa. Tuleb kihvt ja sõbralik riik.”

„Nüüd olen väike protsent teisel arvamusel,” tunnistab Valdmann. Ta lisas, et kõige rohkem häirib teda omavaheine kiskumine. Valimiste eel pani mees ka poliitikutele südamele, et nad lõpetaksid kraaklemise ja säilitaksid riigikokku minnes rahu.

Noarootsi – me kodu

Minu kodu Noarootsis, elan siin kui Rootsis. Koduke küll maal, kuid uhke kui saal.

Kodus aga pere suur, ema-isa, õde-vend. Maja ees siin kasvavad puud, olgu õun või pirn või ploom.

Kadaka ja männid, kiviaiad pikad. Aga teid on üks, see me ainus uks.

Busse on meil mitu, sõita saab küll kooli – linna. Kooliteed on käemulised, mõnel ütna sirge see.

Meie kool on hea, seda sina tea. Targaks me saame ja spordis ka hiilgame.

Pidupäev on Eestil, salmid peas ju kõigil. Esineme tähtsal päeval, ikka meie suurel laval.

Koolipere kuulab, minu pere vaatab. Meie aina laulame, salme loeme veel ja veel.

Pere koos on peoõhtul, sööme siis me marjakooki. Telekas on kontsert, president ja sõbrad head.

NOAROOTSI KOOL, 2. KL
omalooming

Juubilarid – veebruar

5. veebruaril sai 55aastaseks tantsujuht ja Haapsalu põhikooli õpetaja **Liia Lees**.

6. veebruaril möödus 65 aastat näitleja **Aare Laanemetsa** sünnist. Veetis lapsepõlve Üdru- mal. Surnud 28. oktoobril 2000. Maetud Kullamaa kalmistule.

7. veebruaril sai 95aastaseks Tallinnas sündinud usu- ja seltskonnategelane ajakirja Usurändur toimetaja **Asta Kaups**, kelle lapsepõlve- ja kooliaastad möödusid Asukülas ja Haapsalus. 1944 lahkus välismaale. Elab Kanadas.

9. veebruaril möödus 80 aastat prohvet **Priskilla Mändmet- sa** sünnist. Surnud 2003.

10. veebruaril möödus 140 aastat kindralmajor **Ernst Põdderi** sünnist. Oli 1917–1918 Haapsalus 1. Eesti polgu ülem. Vabadusristi ka- valer. Surnud 24. juunil 1932.

11. veebruaril sai 65aasta- seks ärimees ja ühiskonnategelane **Koit Uus**.

12. veebruaril sai 50aasta- seks terviseendendaja **Hele Leek- Ambur**.

13. veebruaril sai 55aastaseks Haapsalu spordibaaside haldusjuht **Alar Källe**.

14. veebruaril möödus 85 aastat sporditegelase, arhitekti ja inse- neri **Kalju-Helmut Hansteini** sün- nist Taeblas. Surnud 17. mail 1992.

15. veebruaril möödus 115 aastat ajakirjaniku ja publitsisti **Evald Tammlaane** sünnist. 1931–32 oli Haapsalus Lääne Elu toime- taja. Suri 17. märtsil 1945 Stutt- hofi koonduslaagris Saksamaal.

18. veebruaril sai 55aasta- seks kunstnik ja Haapsalu linna- galerii kuraator **Agur Kruusing**.

24. veebruaril saab 50aasta- seks ajaloolane **Ülla Paras**.

Martna rahvas tähistas iseseisvuspäeva

5 x URMAS LAURI

Martna rahvas tähistas reede ennelõunal kiriku juures Eesti riigi 101. sünnipäeva. Lisaks kaitse- liitlastele ja naiskodukaitsjatele osalesid koosvi- bimisel ka Martna kooli õpilased ja õpetajad ning lasteaiälapsed. Üheskoos lauldi Eesti hünni ja isa- maalisi laule „Mu isamaa armas” ja „Hoia, Jumal, Eestit”. Kirikuõpetaja Küllike Valk luges Leili And- re luuletuse „Kodumaale”.

Isamaalise aastapäevakõne pidas Martna osa- vallaivanem Janno Randmaa.

Martna kirikuaias asuva Vabadussõjas lange- nute mälestusmärgi jalamile asetati lillekimbud, kaitselehtlased lasid aupaugu. Naiskodukaitsjad pakkusid kodumaa sünnipäeva tähistama tulnu- le saiaakesi ja sooja teed.

URMAS LAURI

Nõva kogudus taaslavastab vana foto

Iseseisvuspäeva tähistamine on tänavu Nõval tavalisest piduli- kum, sest traditsioonilise juma- lateenistuse ja Vabadussõja au- samba juures peetava mälestus- hetke kõrval taaslavastatakse vana foto.

Mullu suvel leidsid ehitus- mehed Nõva kiriku kabeli põ- ningult kaks metallpärja. Eru- kindral Neeme Väli sõnul võivad pärjad olla enam-vähem samast ajast, kuid kas need ka ühele ja samale üritusele on toodud, pole õnnestunud kindlaks teha.

Ühel pärjal on osaliselt säili- nud lint kirjaga: „...langenud sõ- duri, mälestavad Nõva usk- likud.” Selle kohta arvas Väli, et tegemist võib olla Nõva ko- guduselt mälestussamba ava- misele 9. septembril 1928 too- dud pärjaga. Teisel pärjal kirja ei ole, kuid selle tooja võis Väli hinnangul olla Kaitseleht või sõ- jaministeerium.

Ilma kirjata pärja on näha Nõva vabadussõjas langenute mälestusmärgist tehtud vanal

Nõva rahvas vabadussõja ausamba juures. Dateerimata foto Eesti Rahva Muuseumi kogust.

fotol. Just sedasama fotot, kus mälestusmärgi taga seisavad ilm- selt kaitselehtlased, valged side- med varruka ümber, tahetakse- gi nüüd pühapäeval Nõval taas- lavastada.

Pühapäeval taasõnnistatud pärjad leiavad pärast Nõva kiriku remonti koha kirikus. „Plaan on kasutada annetatud raha sel-

leks, et korraldada pargadele ki- rikus korralik hoiukoht ja need seal eksponeerida,” rääkis Väli. Ta lisas, et edaspidi tahetakse luua traditsioon, et kaks korda aastas – Võidupühal ja vabariigi aastapäeval – tuuakse pärjad kirikust taas vabadussõjas lan- genute mälestusmärgi juurde.

KAIRE REILJAN

Käsi mullas

40. osa

AIDI VALLIK
hobiaednik

Päikeses ja varjus

Olen nüüd teinud pikema haagi oma praeguse aia planeerimise juurde, aga võibolla ongi hea oma kahest viimasest aias rääkida kõrvuti. On need ju nii erinevad. Haapsalu Koidula tänava aed oli imetilluke lippaiaa piiratud vanalinnakrunt, tihedalt üm- britsetud teistest wabariigi- ja tsariaegsetest puumajade ning naabrite väikeaedadest, sinne aed on aga piiratud, väga suur ja avatud igas suunas loodusele, paiknedes künklikul ning va- heldusrikkal maastikul.

Ühest aspektist nende aedade kujundamise ja üldse aia- kujunduse juures ma aga polegi veel rääkinud – seejuures vä- ga tähtsast aspektist. Nimelt on edukaks aiandamiseks hädä- vajalik arvestada taimede loodusliku valgusrežiimiga. Osa puid, põõsaid ja püsikuid kasvab kauniks ja jääb terve juurde vaid päev otsa päikeselises kohas kasvades, teised aga vajavad roh- kem või vähem varju. Näiteks ei jää ju lauspäikeses käes ena- mik hostasid ilusaks – päikeselisel ja kuuma suvel annavad nende pruuniks kõrbenud leheservad märku sellest, et tai- med kannatavad. Liiga varjulisse kohta kasvama pandud päi- keseliblesed lilled aga ei taha meil kuidagi õitseda või hai- gestuvad. Samamoodi on puude ja põõsaste hulgas neid, kes kosuvad ja õitsevad enda vääriliselt kas ainult päikeselises ko- has või ainult varjus.

Valgusest otseses sõltuvuses on ka kasvukoha niis- kus- ja soojusrežiim. Varjulisesmates paikades pü- sib pinnas jahedam ja niiskem, vesi aurb sellest aeglasemalt ja taimede juured ei kuumene pinna- ses liialt. Sellepärast on enamik varjutaimi ka niiskushõud- likumad ja vajavad jahedamat mikrokliimat n-õ jalgade juu- res. Ohjeldamatud päikeseliblesed, nagu näiteks lavendlid, aediriised, nurmelgid ja mägisisibulad, vajavad aga just seda, et jalgealune määrgudes võimalikult kiiresti kuivaks ja pärast jahtumist võimalikult kiiresti taas soojeneks. Kuuma kivi- klis kasvamine on neile eelistus, mitte katsumus. Katsu- museks sellistele on hoopis niiske ja pehme muld, mida päi- ke kuivatama ei pääse.

Valesse valgusrežiimi paigutamine toob endaga kerge- sti kaasa ka seenhaigusi, mädanikke ja hallitusi, mis üsna kiirelt võivad tundliku taime loojakarja viia. Kõige saatus- likumaks saab kuivalembestele päikesetaimedele enama- sti nende paigutamine niiskusesse ja varju. Osa neist on lausa nõnda pirtsakad, et pane või klaasi alla – mida au- salt öeldes paljud aednikud oma õuekaktuste, leviisiate ja mõne teise tuntud niiskusekartja puhul talveks teevadki, isegi kui need kasvavad päikeselises kohas kuival mullal ja kallaku peal.

Mie sügised ja talved kipuvad juba iseenesest olema nii niisked ja sademeterohked, et on katsumuseks isegi põhimõtteliselt külmakind- latele taimedele. Kõige hukutavamad asjad aias on talvine vihm ja jää, nii et hoidku meid taevase soo- jade, lumeta talvede eest. Kas see oli aastal 2005 või 2006, kui jaanuarikuus saabusnud sula ja tugev vihm lume ära viis, juba külmunud maapind ei lasknud sula- ega sajuveel minema imbuda, ja siis langes 12 tunni jooksul tempera- tuur peaaegu 30 kraadi, miinus 25ni. Vihmast üle ujuta- tud aed lihtsalt jäätus. Jää aga jätab taimede juured ja juure- kaela õhupuudusesse, taim lämbub. Seekord hävis mu aias umbes 70% taimedest, kaasa arvatud täiesti lollikindlaks peetavad külmakindlad püsikud nagu kassisabad ja lupii- nid, ja isegi muru.

See oli ekstreemsetest ilmastikutingimustest tulnud ka- tastroof ja taolise asja jaoks ei saagi valmis olla. Aga me saa- me olla valmis normaalseteks ilmastikunähtusteks ning en- nustatavaks niiskustaseme ning temperatuuri kõikumiseks. Ning esimene samm sellel teel on taimede istutamisel nende loodusliku valgus- ja niiskusrežiimiga arvestamine.

Koidula aias oli veidi üle poole mu aiaäärsetest istutus- aladest poolvarjus. Aiapiirde ääres – kui see ei paikne just krundi põhjaküljes – on tegelikult alati vähemalt neli tun- di ööpäevas vari. Aga kui muul ajal mujalt miski sinna roh- kem varju ei heida, siis saab sellise kasvukoha ikkagi veel päikeseliseks lugeda. Osa aiatakasid ütleb, et kui koht on päevas vähemalt kuus tundi täiesti päikeseline, siis saab seda juba lugeda täispäikeseliseks kasvukohaks. Osa auto- reid aga alustab seda arvestust kaheksast tunnist, nii et mi- ne võta kinni.

Lehm Ljudmilla

lastekas

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

UNELAUL VÄIKSELE MUSTALE KOERALE

TUDI, TUDI, KARVANE PÕNN,
SU PÄEVAD ON MÄNG
JA SU PÄEVAD ON ÕNN,
SU PÄEVAD ON LÖHNAD
ÕHUS JA MAAS,
SU PÄEVAD ON KÄRBSED,
MIS HAMBUSSE SAAD,
PALL, MIDA PÜÜAD,
JA VÄIKENE AUH
(VAHEL KA SUUR),

JA HOPS JA KARMAUH,
LIKU-LAKU
JA VUTTADI-VUTT,
MÜRAKI-MÜRAKI,
PLUTI-PLUTT.
MAGA KA VAHEPEAL,
KOERAPOEG.
SIIS VALVAN MINA.
JA TUBA ON SOE.

riigi alusdokument		imaginaarühik	plakati alus	uraan		aeglaselt tegutsev	28. nov 1918	umbes	sõna osa	küla		ilma ma-sinateta	vana testament	abivägi Vabaduss-Bhutani domeen		endine rindelinn
24. veebr.		asi		eitus		kääne				postkast		mi tähis				ruumala
														meeskoor		
								end. ku-bermang x ehk				saa aru		veeekeskus Tartus		
												non satis				
id est				näitleja (in+n)						indium			USA osariik			
teater Haapsalus				mehenimi						E. näitleja (in+n)			astronoom			
ehk		maletaja						endine rindelinn							tütar	
mahuühik		virin						ilupuus							maakitsus Malaka ps.	
						endine rindelinn		Saksamaa domeen				Hispaania domeen T. Lutsu film				näitleja
								kütis							sõja-masinad	
paned juurde			31.01.1919 Vabaduss.kange-lane (n+in)											kana voodi		
strontsium														langeta		
keskaegne Läänemaa (rootsi keeles)				küla Tartumaal						enda tüki						
				sinu						sidesõna						
läks meelest ära					kirjanik					asum Narvas					null	
					Uus Eesti					teenrikuub					amper	
		kim						linn Iraanis								
süd		mõis P-Eestis						coresööt					alluv			
endine suusataja; viiuldaja				ei rooli						naisenimi			neem		umbes	
				europium						aasta					telefon	
kallisvara					lubavad								XII kuu			
					nõus-olekud								naisenimi			
naissugu		naisenimi						iridium				arhitekt				
		alevik Harjumaal						endine näitleja (in+n)								
A. Strindbergi näidend				võrgu-								kaunvilja		TV kanal		
				jõgi Aafrikas								hajus-		poet		
Hispaania rahvatants								tõelised							nord	
						tipp-tulemus kanton Šveitsis				endine riigivanem Ukraina lennuk					Jaapani poliitik	
														höbe		
rida					sünnikodu								sөөк, supp		ohe	
tahtmine													meessugu			
talv					kelvin											
		püstoli-mark					taadid									
		kirjanik					Islandi domeen									

LASTESUDOKU

SUDOKU

		3		1		2		
			8		7			
1	9						4	8
	5			6			2	
7				5				4
	4			7			6	
4	1						7	3
			3		6			
		8		4		5		

MALE

LP RISTSÕNA- JA MALELAHENDAJAD

Matt kolme käiguga. Eelmise nädala vastused: Rc8+; Rxc8; Rxc8+; Bxc8; Qe8#; Qxg7#. Leidke tänasest ristsõnast lahendus vastuse realt. Eelmise nädala vastus: külmailased; külmale maale. Ristsõna lahendusi ootame hiljemalt järgmise nädala reedeks aadressil reklaam@le.ee või Posti 30, Haapsalu. Õigesti vastanute vahel loositakse välja Lääne Elu meeneid.

SUDOKU LAHENDUS

6	2	4	5	3	7	9	1	8
7	1	9	8	6	2	5	3	4
8	3	5	1	9	4	6	7	2
5	8	1	7	2	9	3	4	6
2	4	7	3	8	6	1	5	9
9	6	3	4	5	1	8	2	7
4	5	6	9	7	3	2	8	1
1	9	8	2	4	5	7	6	3
3	7	2	6	1	8	4	9	5

4	1	6	7	8	5	9	2	3
5	3	2	9	4	6	7	1	8
9	8	7	2	1	3	5	6	4
7	2	9	3	5	8	1	4	6
1	5	3	6	9	4	2	8	7
8	6	4	1	7	2	3	9	5
6	9	5	4	3	1	8	7	2
2	7	8	5	6	9	4	3	1
3	4	1	8	2	7	6	5	9

E 25. veebruar

06.55 Terevisioon
09.05 Kutsuge ämmaemand! Jõulud 2015
10.00 Terevisioon
12.10 Maahommik
12.55 Koduigatsus
13.45 EV101. Vabariigi presiden-di kõne
14.15 EV101. Vabariigi aas-tapäeva kontsert **15.00** Arvo Pärt. Lapsepõlve lood **15.50** Allo Allo! **16.30** Eesti mäng **17.00** Aktuaalne kaamera **17.05** Öne 13 **17.35** Kutsuge ämmaemand! **18.30** Aktuaalne kaamera **19.00** Ringvaade **20.00** ENSV **20.30** Osoon **21.00** Aktuaalne kaamera. Ilm **21.30** Sport **21.40** Välisilm **22.15** Kollased vestid – vägival-lalaine Parisis **23.10** Tööriibid **23.40** Ringvaade **00.40** Allo Allo! **01.16** ERR.ee uudised

05.35 Reporter+ **06.10** Kass Oggy ja kurjad prussakad **06.20** Astrotobeloogia **06.25** Öökull ja sõbrad **06.50** Pöörased jänesed **07.12** Astrotobeloogia **07.15** Piraadid! **09.00** Öhtu! **10.30** Minu kodu on parim **11.30** Kodus ja võõrsil **12.00** Stileto vendeta **13.00** Dok-tor Murphy **14.00** Tüdruk nimega Elif **15.00** Toscana kirg **16.00** Stileto vendeta **17.00** Hingesugu-lased **18.30** Reporter **20.00** Öhtu! **21.30** Kuuurija **22.30** Batman'vs Superman: Õigluse koidik **01.35** Surma äratus **03.05** Reporter **04.20** Sajandi valitsejanna

05.15 Seitsmesed: Uudised **05.45** Lenna ja Taukar - Kaunid Kontser-did Kásmus 2014 **06.15** Galaktika valvurid **06.35** Kásna-Kalle Kant-püks **07.05** Grizzly ja lemmingud **07.20** Grizzly ja lemmingud **07.30** Jänku Juss **07.35** Galaktika val-vurid **08.05** Minu köök on parim **09.30** Kirgede torm **10.40** Top Shop **10.55** Vaprad ja ilusad **11.25** Meie elu **12.25** Võimalik vaid Vene-maal **12.55** Doktor Dolittle **15.00** Meie elu **16.00** Vaprad ja ilusad **16.30** Kirgede torm **17.35** Minu köök on parim **19.00** Seitsmesed: Uudised **19.30** Seitsmesed **20.00** Selgeltnägijate tuleproov **21.40** xXx: Käima tõmmatud **23.55** Borat (Borat: Cultural Learnings of America for Make Benefit Glorious Nation of Kazakhstan, Inglismaa, USA, 2006) **01.35** Kuidas mõrvast puhtalt pääseda **02.30** Kujuse kannul: juhtumid võõrsil **03.25** Papad Mammad **04.15** Võimalik vaid Venemaal **04.35** Seitsmesed: Uudised

07.00 Džungliässad **07.10** Bobby ja Bill **07.25** Oktonaudid **07.35** Rüütel Miku **07.45** Ollie ja Kuu **08.00** Pörsas Peppa **08.05** Mis? Miks? Kuidas? **08.10** Mis? Miks? Kuidas? **08.15** Mina ka **08.20** Päikesejänkud **08.25** Mina ja Miia **08.45** Jeti lood **08.55** Ma olen hirmus mutukas **09.00** Lasse Maia detektiivbüroo. Stella Nostra **10.05** Ringvaade **11.05** Eesti tänab. Riiklike teenetemärkide üle-andmine **12.20** Täheleav **13.35** Ajavaod **14.00** Pipi Pikksukk **15.15** Muusika! **15.50** Rambipalavik **16.15** Säde **16.30** Džungliässad **16.40** Bobby ja Bill **16.50** Okto-naudid **17.05** Rüütel Miku **17.15** Väike printsess **17.25** Ollie ja Kuu **17.40** Kollikool **17.45** Karu Karla **17.50** Pörsas Peppa **17.55** Molang **18.00** Lastetuba **18.15** Väike Anna ja Pikk Onkel **18.25** Zorro seiklused **18.45** NOVA **19.00** Rambipalavik **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Eesti lipp ümber Islandi **20.00** Elu allpool nulli **20.45** Maahommiku lood **21.00** Tareq Taylari Põhjamaade koka-kunst **21.30** Plekktrumm **22.15** Ongi Koik **22.45** Superrikkad slummis **23.15** Võõramaalane **00.10** Võõramaalane **01.05** Tareq Taylari Põhjamaade kokakunst **01.40** ERR.ee uudised

T 26. veebruar

06.55 Terevisioon
09.05 Kutsuge ämmaemand! **10.00** Terevisioon
12.15 Reisile minuga
12.45 Sõbrad Frode Estil ja Jaak Mae
13.10 Rakett 69
13.45 Välisilm
14.20 Vera
15.50 Allo Allo!
16.30 Eesti mäng
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand! **18.30** Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Suud puhtaks
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Esimene stuudio
22.05 Pulss **22.55** Plekktrumm
23.40 Ringvaade **00.35** Allo Allo! **01.15** ERR.ee uudised

06.10 Kass Oggy ja kurjad prussa-kad **06.20** Astrotobeloogia **06.25** Öökull ja sõbrad **06.50** Pöörased jänesed **07.12** Astrotobeloogia **07.15** Saabastega Kassi tegelikud seiklused (La veritable histoire du Chat. Botte, Prantsusmaa, 2009) **09.00** Öhtu! **10.30** Minu kodu on parim **11.30** Kodus ja võõrsil **12.00** Stileto vendeta **13.00** Öhtu parimad palad **13.45** Tüdruk nimega Elif **14.45** Toscana kirg **15.45** Suusatamise MM Seefel-dis. Naiste 10 km klassika **17.25** Hingesugulased **18.30** Reporter **20.00** Öhtu! **21.30** Radar **22.30** Krimi **23.00** 112 – saatuslik hetk **23.30** Laskja (The Gunman, 2015) **01.50** NCIS Los Angeles **02.35** Küladekteiivid **03.20** Reporter **04.30** Sajandi valitsejanna

05.05 Seitsmesed **05.25** Kirgede torm **06.15** Galaktika val-vurid **06.35** Kásna-Kalle Kantpüks **07.05** PJ Masks **07.30** Jänku Juss **07.35** Galaktika valvurid **08.05** Minu köök on parim **09.30** Kirgede torm **10.40** Top Shop **10.55** Vap-rad ja ilusad **11.25** Meie elu **12.25** Võimalik vaid Venemaal **12.55** Selgeltnägijate tuleproov **14.35** Võimalik vaid Venemaal **15.00** Meie elu **16.00** Vaprad ja ilusad **16.30** Kirgede torm **17.35** Minu köök on parim **19.00** Seitsmesed: Uudised **19.30** Seitsmesed **20.00** Sotid selgeks! **20.30** Suletud uste taga **21.30** Önnemängur **23.55** Papad Mammad **00.55** Sherlock New Yorgis **01.50** CSI Küber **02.45** Suletud uste taga **03.15** Papad Mammad **04.10** Sotid selgeks! **04.40** Seitsmesed: Uudised

07.00 Džungliässad **07.10** Bobby ja Bill **07.25** Oktonaudid **07.35** Väike Anna ja Pikk Onkel **07.40** Rüütel Miku **07.55** Ollie ja Kuu **08.05** Pörsas Peppa **08.10** Mo-lang **08.15** Lastetuba **08.30** Zorro seiklused **08.50** Kollikool **09.00** Kapten Mõõkhammas ja Lama Rama aare **10.35** Ringvaade **11.35** Eesti mäng **12.05** Eesti lipp ümber Islandi **12.35** Ajavaod **13.05** Koguperekontsert "Minaka" **14.05** LasseMaia detektiivbüroo. Stella Nostra **15.15** Muusika! **15.50** Rambipalavik **16.15** NOVA **16.30** Džungliässad **16.40** Bobby ja Bill **16.50** Oktonaudid **17.05** Rüütel Miku **17.15** Väike printsess **17.25** Ollie ja Kuu **17.40** Kollikool **17.45** Karu Karla **17.50** Pörsas Peppa **17.55** Molang **18.00** Tore-date Asjade saar **18.05** Maša ja karu **18.15** Lammass Shaun **18.20** Zorro seiklused **18.45** NOVA **19.00** Rambipalavik **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Eesti lipp ümber Islandi **20.00** Üheksa kuud, mis meid kujundavad **21.00** Tareq Taylari Põhjamaade kokakunst **21.30** OP+ **22.30** Kummitustekütt **00.05** Paksem kui vesi **00.50** Ta-req Taylari Põhjamaade kokakunst **01.25** ERR.ee uudised

K 27. veebruar

06.55 Terevisioon
09.05 Kutsuge ämmaemand! **10.00** Terevisioon
12.15 Miniatuurised loodused **13.05** Kutsikapõli
13.45 Maahommiku lood
14.00 Esimene stuudio
14.25 Suud puhtaks
15.20 Teaduspalavik
15.50 Allo Allo!
16.30 Eesti mäng
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand! **18.30** Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Minu laulupidu
20.05 Pealtnägija
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Valimisstuudio
23.10 Eesti lood
23.40 Ongi Koik
00.10 Ringvaade
01.15 Allo Allo!
01.53 ERR.ee uudised

06.10 Kass Oggy ja kurjad prussa-kad **06.20** Astrotobeloogia **06.25** Öökull ja sõbrad **06.50** Pöörased jänesed **07.12** Astrotobeloogia **07.15** Loheloits **09.00** Öhtu! **10.30** Minu kodu on parim **11.30** Kodus ja võõrsil **12.00** Öhtu pa-rimad palad **12.45** Radar **13.45** Tüdruk nimega Elif **14.45** Suusa-tamise MM Seefeldis. Meeste 15 km klassika **17.00** Hingesugulased **18.30** Reporter **20.00** Öhtu! **21.30** Peaministri kandidaatide debatt **23.00** Doktor Murphy **00.00** Chicago tuletõrje **00.55** 44. laps **03.00** Reporter **04.15** Sajandi valitsejanna

05.10 Seitsmesed **05.25** Kir-gede torm **06.15** Galaktika valvurid **06.35** Kásna-Kalle Kant-püks **07.05** PJ Masks **07.30** Jänku Juss **07.35** Galaktika val-vurid **08.05** Minu köök on parim **09.30** Kirgede torm **10.40** Top Shop **10.55** Vaprad ja ilusad **11.25** Meie elu **12.25** Võimalik vaid Venemaal **12.55** Papad Mammad **13.55** Suletud uste taga **15.00** Meie elu **16.00** Vaprad ja ilusad **16.30** Kirgede torm **17.35** Minu köök on parim **19.00** Seitsmesed: Uudised **19.30** Seitsmesed **20.00** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **21.00** Võimalik vaid Venemaal **21.30** Eesti parim pagar **22.35** Juurdlust viivad läbi sensitiivid **23.40** Kondid **00.40** xXx: Käima tõmmatud **02.40** Eesti parim pa-gar **03.45** Võimalik vaid Venemaal **04.10** Võimalik vaid Venemaal **04.35** Seitsmesed: Uudised

07.00 Džungliässad **07.10** Bobby ja Bill **07.25** Oktonaudid **07.35** Lammass Shaun **07.40** Rüütel Miku **07.55** Ollie ja Kuu **08.05** Pörsas Peppa **08.10** Toredade Asjade saar **08.20** Maša ja karu **08.25** Molang **08.30** Zorro seiklused **08.50** Kollikool **09.00** Pimmi ja Pammii suur seiklus **10.10** Ring-vaade **11.10** Eesti mäng **11.40** Eesti lipp ümber Islandi **12.10** Ajavaod **12.40** Püha lehm **13.40** Kapten Mõõkhammas ja Lama Rama aare **15.15** Muusika! **15.50** Rambipalavik **16.15** NOVA **16.30** Džungliässad **16.40** Bobby ja Bill **16.50** Oktonaudid **17.05** Rüütel Miku **17.15** Väike printsess **17.25** Ollie ja Kuu **17.40** Kollikool **17.45** Karu Karla **17.50** Pörsas Peppa **17.55** Molang **18.00** Toreda-te Asjade saar **18.10** Maša ja karu **18.15** Lammass Shaun **18.25** Zorro seiklused **18.45** NOVA **19.00** Rambipalavik **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Eesti lipp ümber Islandi **20.00** 2 tšellot – 2 nägu **21.00** Tareq Taylari Põhjamaade kokakunst **21.30** Eikusaagilt **23.10** Kontrolli alt väljas – Maailma Kaubanduskeskus **00.05** Tareq Taylari Põhjamaade kokakunst **00.35** ERR.ee uudised

N 28. veebruar

06.55 Terevisioon
09.05 Kutsuge ämmaemand! **10.00** Terevisioon
12.15 Kadunud aegade elustaja Fredy Tomps
13.15 Pealtnägija
14.10 Islandi taluköök
14.40 Osoon
15.10 Reisile minuga
15.40 Allo Allo!
16.30 Eesti mäng
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand! **18.30** Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 OP+ **21.00** Aktuaalne kaamera. Ilm **21.30** Sport **21.40** Esimene stuudio **22.05** Uudishimu tippkeskus **22.35** 8mm ELU **23.05** Ringvaade **00.05** Allo Allo! **00.54** ERR.ee uudised

06.10 Kass Oggy ja kurjad prussa-kad **06.20** Astrotobeloogia **06.25** Öökull ja sõbrad **06.50** Pöörased jänesed **07.12** Astrotobeloogia **07.15** Loomade kokkutulek **09.00** Öhtu! **10.30** Minu kodu on parim **11.25** Kodus ja võõrsil **11.50** Suusatamise MM Seefeldis. Kahe-võistluse suusahüpped **13.20** 100 erilisteestlast **13.45** Suusatamise MM Seefeldis. Naiste 4 x 5 km teatesõit **15.15** Spordireportaaž **15.30** Hensugusta SHOW **16.00** Suusatamise MM Seefeldis. Kahevõistlus, 10 km **17.05** Hinge-sugulased **18.30** Reporter **20.00** Öhtu! **21.30** Juhuslik önn **01.55** Terane detektiiv Candice Renoir **02.50** Rooli võim **03.15** Reporter **04.30** Sajandi valitsejanna

05.05 Seitsmesed **05.25** Kir-gede torm **06.15** Galaktika valvurid **06.35** Kásna-Kalle Kant-püks **07.05** PJ Masks **07.30** Jänku Juss **07.35** Galaktika val-vurid **08.05** Minu köök on parim **09.30** Kirgede torm **10.40** Top Shop **10.55** Vaprad ja ilusad **11.25** Meie elu **12.25** Võimalik vaid Venemaal **12.55** Eesti parim pagar **14.00** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **15.00** Meie elu **16.00** Vaprad ja ilusad **16.30** Kirgede torm **17.35** Minu köök on parim **19.00** Seitsmesed: Uudised **19.30** Seitsmesed **20.00** Reis tulemägede maale: Kamtšatka **20.30** SILD | MOCT **21.45** Kol-meraudne **23.20** Cedar Rapids **01.10** Quantic **02.10** Kupli all **03.00** Reis tulemägede maale: Kamtšatka **03.25** Võimalik vaid Venemaal **04.15** Reis tulemägede maale: Kamtšatka **04.35** Seitsme-sed: Uudised

07.00 Džungliässad **07.10** Bobby ja Bill **07.25** Oktonaudid **07.35** Lammass Shaun **07.40** Rüütel Miku **07.55** Ollie ja Kuu **08.05** Pörsas Peppa **08.10** Toredade Asjade saar **08.20** Maša ja karu **08.25** Molang **08.30** Zorro seiklused **08.50** Kollikool **09.00** Pipi läheb Lõuna-merele **10.15** Ringvaade **11.15** Eesti mäng **11.45** Eesti lipp ümber Islandi **12.15** Ajavaod **12.45** Elu allpool nulli **13.30** Noortebänd **2018** **14.00** Pimmi ja Pammii suur seiklus **15.15** Muusika! **15.50** Rambipalavik **16.15** NOVA **16.30** Džungliässad **16.40** Robin Hood **16.50** Oktonaudid **17.05** Rüütel Miku **17.15** Väike printsess **17.25** Ollie ja Kuu **17.40** Kollikool **17.45** Ollie ja Kuu **17.40** Kollikool **17.45** Karu Karla **17.50** Pörsas Peppa **17.55** Molang **18.00** Lastetuba **18.15** Lammass Shaun **18.25** Zorro seiklused **18.45** NOVA **19.00** Rambipalavik **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Eesti lipp ümber Islandi **20.00** Rõõm loogikast **21.00** Tareq Taylari Põhjamaade kokakunst **21.30** Võõramaalane **22.40** Võõramaalane **23.30** Kummitustekütt **01.05** Tareq Taylari Põhjamaade kokakunst **01.35** ERR.ee uudised

R 1. märts

06.55 Terevisioon
09.05 Kutsuge ämmaemand! **10.00** Terevisioon
12.15 Reis ümber Eesti
13.15 Esimene stuudio
13.40 OP+
14.40 Meie inimesed
15.05 Puls
15.50 Allo Allo!
16.30 Riigimehed
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Öne 13
17.35 Kutsuge ämmaemand! **18.30** Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Kuus peatust Eestimaal
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Vera
23.15 Pealtnägija
00.00 Ringvaade
01.00 Allo Allo!
01.38 ERR.ee uudised

06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad **06.20** Astrotobeloogia **06.25** Alvin ja koopaoravad **06.37** Alvin ja koopaoravad **06.50** Pöörased jänesed **07.12** Astrotobeloogia **07.15** Sammy seiklused **09.00** Öhtu! **10.30** Minu kodu on parim **11.30** Kodus ja võõrsil **12.00** Kuuurija **13.00** Tüdruk nimega Elif **14.00** Suusatamise MM Seefeldis. Meeste teatesõit 4 x 10 km **16.15** Stileto vendeta **17.10** Hingesugulased **18.30** Reporter **20.00** Öhtu! **21.30** Roaldi nä-dal – Üksikkandidaadid **22.30** Entourage. Saatjaskond. **02.15** Küladekteiivid **03.00** Reporter **04.15** Sajandi valitsejanna

05.05 Seitsmesed **05.25** Kirgede torm **06.15** Galaktika val-vurid **06.35** Kásna-Kalle Kantpüks **07.05** PJ Masks **07.30** Jänku Juss **07.35** Galaktika valvurid **08.05** Minu köök on parim **09.30** Kirge-de torm **10.40** Top Shop **10.55** Vaprad ja ilusad **11.25** Meie elu **12.25** Võimalik vaid Venemaal **12.55** SILD | MOCT **14.20** Reis tulemägede maale: Kamtšatka **15.00** Meie elu **16.00** Vaprad ja ilusad **16.30** Kirgede torm **17.35** Minu köök on parim **19.00** Seits-mesed: Uudised **19.30** Seitsmesed **20.00** Klassikkokkutulek 2: Pulmad ja matused **00.05** Ajugeeniused **02.10** Hawaii 5-0 **03.05** Ameerika õudukas: vördjatsirkus **04.00** Reis tulemägede maale: Kamtšatka **04.25** Võimalik vaid Venemaal **04.50** Seitsmesed: Uudised

07.00 Džungliässad **07.10** Robin Hood **07.25** Oktonaudid **07.35** Lammass Shaun **07.40** Rüütel Miku **07.55** Ollie ja Kuu **08.05** Pörsas Peppa **08.10** Karbist välja! **08.15** Lastetuba **08.30** Zorro seiklused **08.50** Kollikool **09.00** Pipi Pikksukk **10.15** Ring-vaade **11.15** Eesti mäng **11.45** Eesti lipp ümber Islandi **12.15** Kontsert porgandipirukale **12.25** Pipi läheb Lõunamererele **13.45** Valimisstuudio **15.15** Muusika! **15.50** Rambipalavik **16.15** NOVA **16.30** Džungliässad **16.40** Robin Hood **16.50** Oktonaudid **17.05** Rüütel Miku **17.15** Väike printsess **17.25** Ollie ja Kuu **17.40** Jeti lood **17.45** Karu Karla **17.50** Pörsas Peppa **17.55** Ma olen hirmus mutukas **18.00** Lastetuba **18.10** Mis? Miks? Kuidas? **18.15** Mis? Miks? Kuidas? **18.25** Kasper ja Emma uued lood **18.35** Mina ja Miia **19.00** Rambipalavik **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Eesti lipp ümber Islandi **20.00** Aasta 1968. Plahvatus **21.00** Tareq Taylari Põhjamaade

Enesetapja päevaraamat

13.
osa

SAALE VÄESTER

Aga võibolla piinleks ta hing põrguleekides. Ta kannataks igavesi ja lõputuid piinu. Või oleks ta lihtsalt lakanud olemast, kadunud jäädavalt. Temast oleks jäänud vaid elutu kest.

Kuid Angela oli unustanud poest õli osta, ta oli tahtnud seda naabrinaiselt laenata ja nii oli Angelast saanud Inga päästeingel. Niisugune peaaegu jaburana tunduv pääsemine ei saanud surmaga silmitsi seisnud inimest ometi külmaks jätta. Tundus, nagu oleks mingi kõrgem jõud seda kõike planeerinud.

Õeldakse ju, et juhuseid pole olemas. Inga ei pidanud tol saatustlikul õhtul surema, ta pidi seisma elu ja surma piiril, kogema siinpoolsusesse tagasipöördumist. Kui naine oli elus mõne kõrgema jõu tahtel, siis pidi sellel kõigel olema mingi mõte, mingi eesmärk. Inga elul, elusolemisel pidi olema eesmärk.

Sel hetkel, kui neiu oli võtnud kätte unerohutablid, kui ta oli soovinud oma elust lahku- da, oli midagi muutunud. Inga

polnud enam sama inimene, kes ta oli varem olnud. Ta oli ületanud piiri, kust enam ei saa tagasi pöörduda. Naine sai endale uue identiteedi – enesetapja identiteedi.

Kas see oli midagi, mida häbeneda? Inimesed tema ümber oleksid varmalt jaatavalt vastanud. Nende silmis oli tegemist häbiplekiga. Inga oli oma senises laimatus elus teinud suurima võimaliku vea, vea, mida ei saa andestada, mida ei saa heastada.

Aga kõik need inimesed olid tühiused. Nema ei saanud otsustada tema elu või surma üle. Kusagil kõrgemal oli olnud keegi, võibolla Jumal, kes oli Inga saatuse üle otsustanud. Muidugi, võiks ju öelda, et Jumal on liiga eriline, liiga imeline, et kasutada nii labaseid vahendeid nagu toidu valmistamiseks vajalik õli.

Aga teisalt – võibolla seisneki Jumala erilises ja imelises just nimelt oskuses kasutada väikesi, tühisena näivaid asju suurte tegude kordasaatmiseks. Inga elu päästmine oli suur asi, palju suurem kui need paar tilka õli, mida Angelal vaja oli olnud.

Naise ellujäämine oli oma moodi ime, eriline sündmus. Aga mis oli selle eesmärk? Kas tõesti oli ta ellu jäänud selleks, et talu- da teiste mõnitamist ja põlgust? Ei, see ei saanud olla Jumala eesmärk, Jumal ei teeks kunagi midagi sellist. Inga kogemusel pidi olema mingi suurem tähendus, mingi naisele veel arusaamatu tagamõte.

Ja järsku tundis Inga endas pulbitsevat energiat ja jõudu ning peaaegu koguni uhkust selle üle, kelleks ta oli muutunud. Tema enesetapukatses pidi peituma sügavam sisu, mida ta ise polnud veel näinud. Ja kindlasti ei suutnud seda hoomata ka kõik need jaburad näpuga näitajad.

Naise peas sündis ootamatu mõte, idee, mis mõtlejat enastki üllatas. Ta oli sageli mõelnud blogi pidamisele, kuid senise kiire elu käigus polnud tal sel-

● **Ta oli sageli mõelnud blogi pidamisele, kuid senise kiire elu käigus polnud tal selleks aega olnud. Ja mida olekski tal olnud jagada?**

leks aega olnud. Ja mida olekski tal olnud jagada? Tema elu oli igavalt üksluine ja normaalne, just selline, nagu see olema pidi. Tema elus ei toimunud midagi erakordset. Selles polnud ruumi suurtele unistustele, erilistele mõtetele, huvitavatele arvamus- tele. See oli olnud seaduskuulekas, ühiskonna ootustele vastav, just selline mõnusalt keskpärane ja tubli.

Ei midagi enam ega ka vähemat. Aga nüüd oli Ingal midagi, millest kirjutada, mida teistega jagada, millega inimesi rabadada. Ta oli nüüd eriline – ta oli ju ikkagi enesetapja!

Selleks ajaks, kui Inga koju jõudis, oli tema peas kindel plaan, valmis otsus, mis ootas vaid teostamist.

Kiire ja lihtne eine, et näljatunne ei saaks kirjutamist segada, ning ta oli valmis.

Ingal oli blogile juba nimigi pandud. See oli intrigeeriv, ebatraditsiooniline, pilkupüüdev.

Kelmika naeratuse saatel trükkis naine verivärskete blogilehele mõeldud nime arvutisse. Ekraanile ilmusid sõnad: „Enesetapja päevaraamat.” Kinnitav hiire-

klõps muutis selle nime kõigile nähtavaks. Inga oli väga rahul.

Käes oli aeg esimese sissekan- de jaoks. Ka selle sisu oli tal juba valmis mõeldud. See tuli veel ainult arvutisse sisse sõtta.

„Nüüd olen ka mina üks pahadest, üks nendest, keda nimetatakse enesetapjaks,” trükkis Inga ja tundis uhkust ning siirast rõõmu, nii võimast rõõmu, et selle tunde nimel tasub elada.

„Jah, ma tean küll, kuidas te kõik minu selja taga sosistate, ma märkan, kuidas te mind vaatate. Teie meelest oleks ma pidanudki tol õhtul surema. Aga ma ei surnud. Ma võtsin üledoosi rohtusid, mida arst oli mulle kirjutanud. Ma olin väsinud, lausa kurnatud, minus kõneles meeleeheide, soov lihtsalt uinuda, et enam mitte kunagi ärgata. Ja ma allusin minus tekkinud tundmusele, ma püüdsin endalt elu võtta. Kuid siis sekkus kummaline juhus. Minu naabrinaine, kellele olin võtme andnud, tuli minu korterisse, ta tahtis mult ainult natuke õli laenata, kuid siis nägi ta mind elutuna lamamas ja kutsus kiirabi.”

Järgneb

Suurepärase kingiõee selleks naistepäevaks – Lääne Elu tellimusega kinkekaart

Kinkekaardid on saadaval Lääne Elu toimetuses, Posti 30, Haapsalu. Toimetuse avatud E–R kl 8.30–17. Tel 473 7222.

Soovist võid teada anda ka e-postiga reklaam@le.ee

KUHU MINNA

● TERVIS JA SPORT

Fra Mare Day Spa basseini- ja saunapark avatud iga päev 13–22, kl 19 vesiaeroobika. Day Spa pilett E–N 10,50 €; R–P 15 €. **Fra Mare Ilumaailm** Talve eripakkumine – seljahooldus isesoojeneva mudaga 53 €; näomassaaž ja mask 30 €; maniküüri ja pediküüri komplekshooldus 39 €.

Spaahotell Laine: iluteenused ning vee- ja saunakeskus, lisa- info www.laine.ee, tel 472 4414, spa@laine.ee.

● TANTSUÕHTUD

Fra Mare À LA CARTE restoran Bergfeldt ja lobby-baar (Ranna tee 2). L, 23. veebr kl 20.30 – Coco.

Restoran Blu Holm (Sadama 9/11) on avatud E–N 12–23, R–L 12–24 ja P 12–22. L, 23.02 kl 20 mängib tantsuks ansambel Ragnar & Co (sissepääs tasuta).

● KINO

Haapsalu kultuurikeskuses 24. veebr kl 13; 25. veebr kl 13 ja 18; 26. veebr kl 19.30; 27. veebr kl 13 ja 18.30; 28. veebr kl 19 „Tõde ja õigus”, pilett 4 €. 25. veebr kl 16; 26. ja 28. veebr kl 13 „Hundid ja lambad 3: Suur sigadus”, pilett 3 €.

● TEATER

Haapsalu kultuurikeskuses 23. veebr kl 16 Komöödiateater „Maria Callase meistrikklass”, pilett 17/15 € Piletilevis ja Pileti- mailmas.

● RAAMATUKOGUD

Keskraamatukogu: (Posti 3) ja lasteosakond (Wiedemanni 11) E–R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt (Kastani 7) T 14–17, R 11–14. 23. veebruaril on raamatukogu suletud.

Uuemõisa raamatukogu

(Ehitajate tee 3, Uuemõisa) K, N 12–20, L 10–15. 23. veebruaril on raamatukogu suletud.

Ridala raamatukogu (Kooli 1, Panga küla) E–K 10–18, N 15–20. 23. veebruaril on raamatukogu suletud.

Asuküla raamatukogu (Mägari küla) T, K 10–18, N 10–16, R 9–15, kuu 2. ja 4. laupäev 9–15. 23. veebruaril on raamatukogu suletud.

Vaata www.lib.haapsalu.ee.

● MUUSEUMID

Haapsalu piiskopilinnuse toomkirik R–P 11–16. Muuseum on suletud. Giidituurid: linnus@salm.ee; tel 518 4664.

Iloni Imedemaa teemakeskus (Kooli 5) K–P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa majamuuseum ja park (Kadarpiku küla, Lääne-Nigula v): K–P 11–16. P, 24. veebruaril suletud.

Haapsalu raekoda (Kooli 2) K–P 11–17. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum R–P 11–17. www.salm.ee. P, 24. veebruaril suletud.

Rannarootsi muuseum avatud T–L kl 10–16. www.aiboland.ee.

Lihula muuseum avatud ette- tellimisel. Info muuseum@lihula.ee või tel 523 4303.

Hanila muuseum on avatud N–L kl 11–17. Tel 5333 8586. E-post: hanilamuuseum@laaneranna.ee.

Matsalu rahvuspargi külastuskeskus (Penijõe küla, Pärnumaa). Tel 472 4236.

Rõude muuseum avatud ette- teatamisel, tel 5683 1203 või 5330 8033.

● NÄITUSED

Keskraamatukogu (Posti 3): lugemissaalis on üleval repronäitus „Marssal Józef Piłsudski Zdzisław Czernański 13 pildil August Pulsti kunstipapist”. Irena Aizeni ja Lena Revenko topeitnäitus „Jänesed, re- based ja teised inimesed” Haapsalu

lasteraamatukogu (Wiedemanni 11) kahel korrusel ja keskraamatukogu trepialgriis (Posti 3).

Haapsalu kunstikooli galerii

(Jaani 2) avatud T–R 14–18, L 12–16. Haapsalu kunstikooli Ridala osakonna õpilastööde näitus „10+2” avatud 2. märtsini.

Maie kunstipood

(Posti 2): E–R 10–18, L 10–15. **Tigukassi keraamika.** Ahto Laadoga maalide näitusmüük „Talvine vitamiin” avatud 30. märtsini.

Haapsalu linnagaleriis (K–P 12–18): 2. märtsini Haapsalu fotoklubi näitus „Sensuaalne fotopuhkus”.

Spaahotelli Laine fuajee galeriis

(Sadama 9/11): Valve Fihlmani graafika- ja maalinäitus. Avatud kõigil päevadel kell 6–22, piletita.

Kullamaa kultuurimaja galeriis Eesti rahvusarhiivi näitus „Marie Under 135”.

● KULLAMAA

Eesti Vabariigi aastapäeval 24. veebruaril kell 12 Kullamaa Vabadussamba jalamil pidulik tsere- moonia. Kell 12.30 Kullamaa kultuurimajas pidupäevakontsert. Kaetud kohvilaud.

AITAME KOOS

Haapsalu toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal.

Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.

Aitame koos!

Haapsalu toidupanga koordinaator Anu, tel 5346 7713.

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis www.abikassa.ee.

E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

Läänemaa vähiühing on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba 10 aastat.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

Toimetuse aadress:

Posti 30, 90504 Haapsalu.
Toimetuse 473 7222, kuulutused ja reklaam 473 7111, e-post info@le.ee
Kodulehekül: www.le.ee

Peatoimetaja

Andrus Karnau
Toimetajad Kaie Ilves, Lemmi Kann, Kaire Reiljan, Urmas Lauri, Tarmo Üuemaa
Reklaam reklaam@le.ee
Küljendaja Andrus Rebane
Keeletoimetaja Riina Tobias
Fotograaf Arvo Tarmula

Kuulutuste vastuvõtja Regina Elvelt
Reklaamitoimetaja Ave Tapner

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504 Haapsalu, tel 473 7222

Trükitud Printallis

Pangakontod
Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031, SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Toimetusel on õigus kirjutada kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda pressinõukogusse pn@eall.ee või tel 646 3363.

Rannarootsi muuseumis tuleb perepäev

Laupäeval on Rannarootsi muuseumis perepäev, kus saab nii lumesaaniga jää peal sõita kui ka suitsuräime mekkida.

„Praegu käivad suured ettevalmistused – jääkarussellile on juba kelgud külge pandud,” ütles Rannarootsi muuseumi administraator-pedagoog Lydia Kalda.

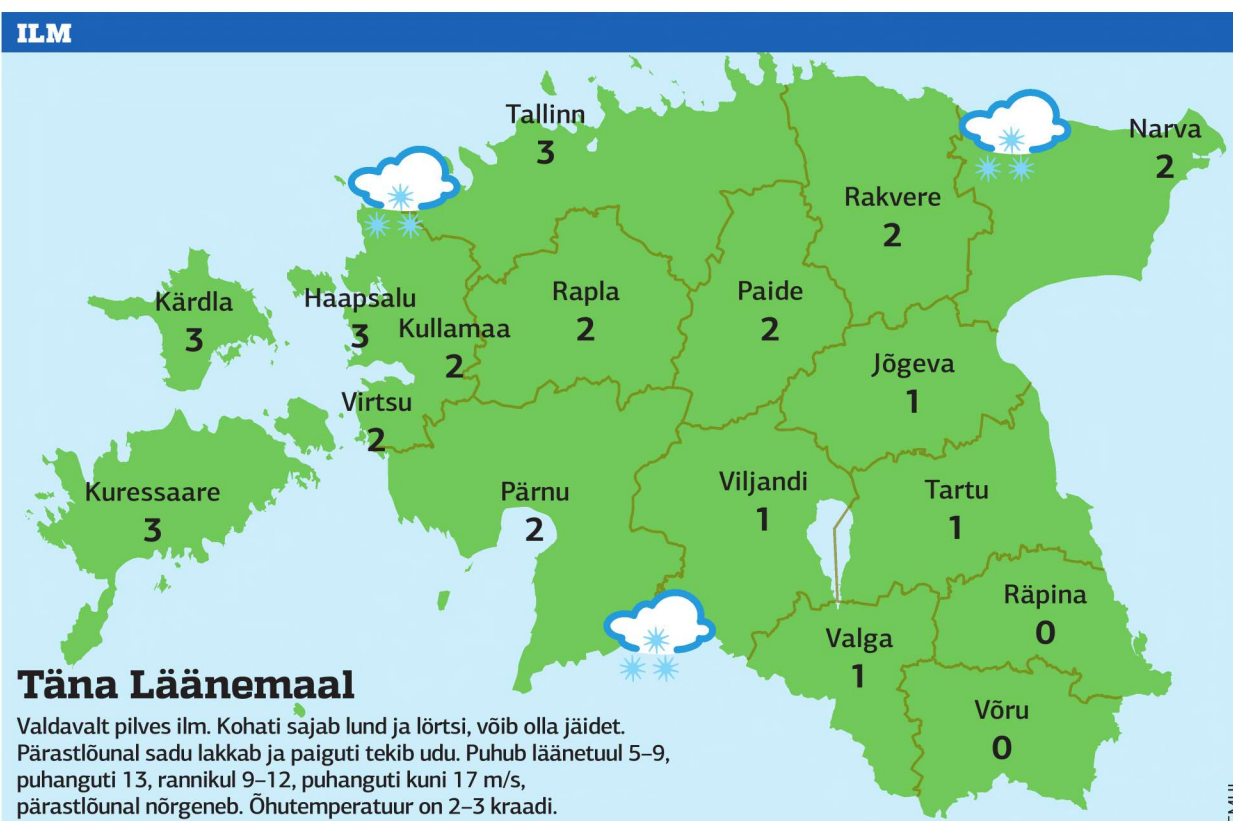
Kalda sõnul hakkavad nad kohe ka kalu vardasse ajama, et laupäeva hommikul need suitsuahju pan-na. Peale suitsuräime saab muuseumist ka võrtsikilu ja kalasuppi, samuti neljapäevamemmede küpsetisi.

Kogu tegevus toimub jääl, vaid kohvik on seekord muuseumis. „Inimesed saavad vahepeal tulla sisse sooja,” ütles Kalda.

Jääl saab teha lõbusõitu politsei lumesaanidega ja keskkonnaametis ATV-dega. Õues mängib löötspilli Enrik Visla. Rannarootsi perepäev kestab kella 12st kuni kella 15ni.

MALLE-LIISA RAIGLA

ARVO TARMULA

Täna Läänemaal

Valdavalt pilves ilm. Kohati sajab lund ja lörtsi, võib olla jäidet. Pärastlõunal sadu lakkab ja paiguti tekib udu. Puhub läänetuul 5–9, puhanguti 13, rannikul 9–12, puhanguti kuni 17 m/s, pärastlõunal nõrgeneb. Õhutemperatuur on 2–3 kraadi.

Pühapäev

edela-, läänetuul
5–10 m/s

öö päev

-1°...5°

Esmaspäev

loodetuul
6–10 (15) m/s

0°...6°

Teisipäev

loode-, põhjatuul
5–9 (15) m/s

0°...4°

Kolmapäev

lääne-, edelatuul
4–9 m/s

-3°...6°

1 kuu 9,50 eurot
2 kuud 19,00 eurot
3 kuud 24,30 eurot
4 kuud 32,40 eurot
5 kuud 40,50 eurot
6 kuud 48,60 eurot

LÄÄNE ELU TELLIMISHINNAD

www.le.ee

tel 473 7222

7 kuud 56,70 eurot
8 kuud 64,80 eurot
9 kuud 72,90 eurot
10 kuud 81,00 eurot
11 kuud 89,10 eurot
12 kuud 97,20 eurot

LUMBAR
ENERGY WOOD

OSTAME

- kasvavat võsa
- vähemväärtusliku lehtpuu raieõigusi
- leht- ja okaspuu küttepuid
- lepa enamusega metsakinnistuid

reigo@lumbar.ee
tel 5342 0379 | www.lumbar.ee

KINDLUSTUSLAHENDUSED MEILT!

AID
KINDLUSTUSMAAKLER

Eva Makienko
5563 4012

eva.makienko@gmail.com

www.kindlustusmaakler.eu

24. VEEBRUAR 2019

EESTI VABARIIGI 101. AASTAPÄEVA TÄHISTAMINE HAAPSALUS

Kell 11

KONTSERT-JUMALATEENISTUS HAAPSALU TOOMKIRIKUS

Esineb naiskoor Kaasike, dirigent Sirje Kaasik, organist Lia Salumäe. Teenivad õpetajad Küllike Valk ja Kristo Hüdsi. Aastapäeva auks kõnelevad linnapea Urmas Sukles ja Läänemaa Ühiskõnnuasiumi õpilane.

Kell 12

VABAÕHUAKTUS LOSSIPLATSIL

Kõnelevad Kaitseliidu Lääne maleva pealik kolonelleitnant Meelis Pernits, Haapsalu Põhikooli õpilane ja õpetaja Küllike Valk.

PARILA KLAAS OÜ

Lähtume alati kliendi soovide ning peame lugu traditsioonidest ja looduse säästmisest.

Valmistame eritellimusel puidust aknaid ja ukse ning muid puidust tooteid.

Westmeri 2
90502 Haapsalu
Tel 472 0868
info@parila-klaas.ee

Laitse Rally Park

Tööpakkumised

Hobikardikeskuse instruktor
Lasteala koordinaator
Lasteala klienditeenindaja
Koristaja
Müügijuht
Klienditeenindaja
Autoplekksepp/automaaler
Kandideerimissoov ja CV saada
info@laitserallypark.ee
Lisainfo +372 671 6067

Lääne Elu

Otsime oma meeskonda särasilmset, rõõmsameelset, hea suhtlemisoskusega ja kliendisõbralikku

REKLAAMITOIMETAJAT.

Kui sinus on olemas kõik need omadused ja tunned, et soovid kuuluda meie meeskonda, siis saada oma CV aadressil ave@le.ee.